

जिकाय्, जिं धयागु खँ बांलाक न्यँ!

हितोपदेश

न्ह्यखँ, आजु व मूखँ

१ दाऊदया काय्, इस्राएलया
जुजु सोलोमनया हितोपदेश।*
२ थन भिंगु व बुद्धिया खँ,
अले दुग्यंगु धापूत थुइकेत
ग्वाहालि जुइगु
हितोपदेशत बियातःगु दु।
३ थुकिं अनुशासनय्
चवनाः म्वायेगु,

भिं मनू जुयेगु
व खःथें जुयेगु स्यनी।
४ छुं मस्यूपिं मनूतय्त
चलाख यानाबी,
अले ल्याय्महल्यासेपिन्त
ज्ञानया खँ स्यनाबी।
५ थुकिं ज्ञां दुपिनिगु ज्ञां
अज्ज अप्वय्काबी,
अले ब्वनातःपिन्त
लँ क्यनाबी।

१:१ १ राज ४:३२

६थुकिं यानाः इमिसं
 हितोपदेशया सुलाचवंगु खँ
 व सःस्यूपिनिगु
 गथि चिंगु खँत नं थुइके फइ।
 ७परमप्रभुया भय कायेगु हे
 ज्ञानया न्हापांगु पलाः खः।
 मूर्खतयसं जक ज्ञान व बुद्धियात
 क्वह्यंकाजुइ।*

मभिंपिं पासापिलिसे जुइ मते

८हे जिकाय्!
 मांअबुं धाःगु खँ न्यँं!
 ९थ्व हे छिमिगु छचंया मुकुट
 व गःपःया सिखः जुइ।

१०हे जिकाय्!
 पापीतयसं ह्यय्कः वल धाःसां
 इमिगु खँय् जुइ मते।
 ११इमिसं धायेफु —
 “जिपिलिसे वा,
 सुयातं सुलाः सुलाः स्याये नु!
 छुं मस्यूपिन्त हय्कयाः
 लुतय् याये नु!

१२इमिगु नां तक हे मल्यंक
 इमित नुनाछवये।
 १३अले इमिगु सामान लाकाः
 भीसं थःपिनिगु धुकू जाय्के।

१४जिपिलिसे वयेगु सा
 छन्त नं छंगु भाग थ्याइ।”

१५हे जिकाय्! इपिलिसे जुइ मते।
 इमिगु लँय् पलाः हे तये मते।

१६छाय्धाःसा इमिगु पलाः
 मभिंगु ज्याय् न्ह्यानाचवंगु दु।
 स्यायेपालेत तकं
 इपिं न्ह्याचिलाचवंगु दु।

१७भंगलं खंक इमित
 जाः प्यनेगु सितिं खः।

१८थुमिसं ला थःगु जाः
 थःमहं हे ग्वयाचवंगु दु।
 थुमिसं थःमहं थःत हे
 स्यायेत स्वयाचवंगु दु।

१९मभिंगु ज्या यानाः मुंकूगु धिबां
 मनूतय्गु ज्यान काइ।

बुद्धिया इनाप

२०बुद्धि सतकय् सतकय् च्वनाः
 चिल्लाय् दनाचवंगु दु।

चुकय् चुकय् च्वनाः
 वं सः तयाचवंगु दु।

२१मू सतकय् च्वनाः
 वं शहरया ध्वाखाय्
 मुनाचवंपिं मनूतय्
 न्वानाचवंगु दु।*

२२हे बुद्धि मदुपिं मनूत!
 गुबलय् तक छिपिं
 बुद्धि मदय्क च्वंच्वनेगु,
 गुबलय् तक कर्पिन्त

नागःतुगः यानाः
 न्द्राडपुकाचवनेगु छिपिं,
 गुबल्य् तक छिपिं मूर्खत
 बुद्धिया महिताः जुयाचवनेगु?
 २३जिं न्वाना थें
 छिमिसं याःगु जूसा
 जिं छिमित जिगु
 नुगः खँ कनेगु खः,
 जिं थःगु बिचाः
 छिमित न्यंकेगु खः ।
 २४जिं धयागु खँ छिमिसं मन्यं,
 जिं ल्हाः ब्वय्काबल्य्
 छिमिसं वास्ता मयाः ।
 २५जिं बियागु सल्लाहयात
 छिमिसं वास्ता मयाः,
 जिं न्वानागु खँ
 छिमिसं मन्यं ।
 २६उकिं आः छिमित
 कष्ट जुइबल्य्
 जि छिपिं खनाः न्हिले ।
 छिमित आपत वइबल्य्
 जिं लाय्बुये ।
 २७वाफ्य् वःथें
 छिमित आपत वइ,
 ग्वःफ्य् वःथें
 छिमित दुःख जुइ ।
 २८उबल्य् छिमिसं जितः सःती ।
 अले जिं लिसः बी मखु ।
 छिमिसं जितः माली,
 तर जितः लुइके फइ मखु,

२९छाय्धाःसा छिमिसं
 बुद्धियात हेला याःगु दु ।
 परमप्रभुया भय मकाःगु दु ।
 ३०छिमिसं जिगु सल्लाह मन्यं!
 जिं न्वानागुलिइ
 छिमिसं च्यूताः मतः ।
 ३१छिमिसं छु यात,
 उकथं हे छिमित दइ ।
 अले छिमिगु ज्यां
 छिमित हे दुःख जुइ ।
 ३२बुद्धि मदुपिं मनूत
 जि पाखें तापानाच्वंगुलिं
 सिनावनी ।
 मूर्खत छुं च्यूताः मकासे जूगुलिं
 नाश जुयावनी ।
 ३३तर सुनां जिगु खँ न्यनी,
 वयात सुरक्षा दइ,
 व छुं जुइ धकाः
 ग्याये म्वाय्क याउँक चवनी ।

बुद्धिं यानाः मभिंपाखें बचय् जुइ

२

१हे जिकाय्!

छं जिगु वचन न्यन
 अले जिगु उजं नुगल्य्
 तल धाःसा,

२बुद्धियागु खँ न्यनाः

उकियात थुइकेगु यात धाःसा,

३ज्ञानयागु खँ फवन धाःसा,

अले दुग्यांया नितिं

इनाप यात धाःसा

४छं उक्रियात वहः माले थें
 व सुचुकातःगु धन माले थें
 माल धाःसा
 ५छं परमप्रभुयागु भय
 छु खः धकाः सी,
 अले परमेश्वरया ज्ञान लाइ।
 ६फुक्क ज्ञान परमप्रभुं हे बी।
 वय्कः पाखें हे बुद्धि
 व दुग्यां वइ।
 ७धर्मीपिं व वय्कःयागु खँ
 न्यनिपिन्त
 वय्कलं ग्वाहालि
 व रक्षा यानादी।
 ८वय्कलं न्यायया लँपुयात
 रक्षा यानादी,
 अले थःत विश्वास याइपिन्त
 बिचाः यानादी।
 ९अले छं छु ज्यू, छु मज्यू,
 छु भिं, छु मभिं, छु न्याय,
 छु अन्याय धकाः सी।
 १०छंके बुद्धि जायावइ,
 ज्ञानं छन्त आनन्द बी।
 ११छंगु दुग्यां व थुइकेगुलिं
 छन्त रक्षा याइ।
 १२-१५थुकिं छन्त
 मभिंगु ज्याखँ यानाजुइपिं पाखें
 तापाक तइ।
 अले भिंगु लँ त्वःताः
 मभिंगु खिउँगु लँय् जुयाच्वपिं,
 मखुगु व दुष्ट ज्याय्

लय्तायाजुइपिं,
 विश्वास याये बहः मजूपिं
 फताहातय् पाखें बचय् याइ।
 १६बुद्धिं छन्त व्यभिचारी
 मिसातय् पाखें व इमिगु
 पिचुगु खं बचय् याइ।
 १७अज्याःपिं मिसातय्सं
 थः भाःतयात त्वःती,
 अले परमेश्वरया न्ह्यःने यानागु
 बाचा नं ल्वःमंकी।
 १८इमिगु छँय् वनेगु हे
 मृत्युया म्हुतुइ दुहां वनेगु खः।
 इपिं मृत्युया लँ खः।
 १९इमिथाय् वनिपिं सुं नं
 लिहां वयेफइ मखु।
 अले जीवनया लँ नं
 लुइके फइ मखु।
 २०उकिं भिपिं मनूतलिसे जु,
 अले धर्मीपिं मनूतय्गु लँय् जु।
 २१धर्मीपिं व इमान्दारपिं मनूत जक
 थन च्वने खनी
 २२परमेश्वरं दुष्टतय्त
 थनं पित्तिनाछ्वइ
 अले पापीतय्त
 घाँय् लये थें लयाछ्वइ।

ल्याय्महतय्त उपदेश

३

१हे जिकाय्! जिं स्यनागु खँ
 गुबलें नं ल्वःमंके मते।
 जिगु उजं नुगलय् स्वचाका ति।

२जिं धयार्थें यात कि
 छ तःदँ तक म्वानाच्चवनी,
 अले छ तःमि नं जुइ।
 ३भक्ति व विश्वास गुबलें
 त्वःते मते।
 थुमित थःगु गःपतय् घानाति,
 अले नुगलय् च्वयाति।
 ४अले परमेश्वर व मनूतय्सं
 छन्त यय्की।
 अले इमिगु मिखाय्
 छंगु नां जाइ।*
 ५थःगु दुनुगलंनिसें
 परमेश्वरयाके भरोसा ति!
 थःमहं स्युगु खँय् जक नं
 जुइ मते।
 ६न्ह्यागु याःसां
 परमप्रभुयात लुमंकि,
 वय्कलं छन्त लँ क्यनादी।
 ७थःमहं थःत सःस्यु धकाः
 जुइ मते।
 परमप्रभुयागु भय का,
 अले मभिगु ज्या त्वःति।*
 ८थ्व छंगु म्हयात वासः जुइ
 अले क्वँय्यात बल जुइ।
 ९थःके दुगु धनसम्पत्तिं
 व थःथाय् सःगु
 न्हापांगु बालि छायाः
 परमप्रभुयात हँ।

१०अथे यात धाःसा
 छंगु धुकू अन्नं जाइ,
 अले दाखमद्यया थल नं
 भय्बिक जाइ।
 ११हे जिकाय्!
 परमप्रभुं न्वानादीगु खँयात
 बकंफुसुलु ताय्के मते।
 वय्कलं ब्वःबियादीबलय्
 तंचाये मते।*
 १२छाय्धाःसा बौनं
 थःत तसकं यःमह काय्यात
 ब्वःब्यू थें
 परमप्रभुं सुयात माया यानादी
 वयात ब्वः नं बियादी।*
 बुद्धिं यानाः दइगु लसता
 १३धन्य खः व मनू,
 गुम्हय्सिनं बुद्धि
 व लिग्यां लुइके फइ।
 १४थ्व वहः स्वयाः कतिलाः,
 अले लुँ स्वयाः मू वं।
 १५बुद्धि हिरामोती स्वयाः मूवं,
 छं थुकियात छुलिसे नं
 लनेफइ मखु।
 १६थुकिं छन्त ताः आयु,
 धनसम्पति व इज्जत बी।
 १७थुकिं जीवनयात
 न्ह्याइपुसे च्वंगु लँय् न्ह्याकी,

अले याउँक न्ह्याकी।

१८ बुद्धियात नालाकाइपिनिगु नितिं
थ्व जीवनया सिमा खः।

अले थ्वयात कत्तिक ज्वनातइपिं
सदां लय्तायाच्वनि।

१९ परमप्रभुं थ्व पृथ्वीयात
वय्कःयागु बुद्धिं दय्कादिल।
अले वय्कलं आकाशयात
वय्कःयागु ज्ञानं दय्कादिल।

२० वय्कःया बुद्धि पाखें हे
खुसि बाः वल,
सुपाचं पृथ्वीइ वा गाय्कल।

२१ हे जिकाय्!
बुद्धि व विवेकयात ज्वनाति।
थुमित तंके मते।

२२ थुकिं छन्त न्ह्याइपुगु जीवन दइ।
अले छंगु गःपःया तिसा जुइ।

२३ थुकिं छन्त छंगु लँपुइ
रक्षा यानातइ,
अले छंगु तुति खाइ मखु।

२४ छ मग्यासे लासाय्
ग्वारातूवने फइ,
अले चच्छिं छन्ह्यः यानाः
द्यनेफइ।

२५ दुष्टतय्त आकाभाकां
वइगु विपत् पाखें
छ ग्यायेमालि मखु।

२६ छायाःसा परमप्रभु

छन्त रक्षा याइम्ह खः,
वय्कलं छंगु पलाःयात
जालय् कयंकादी मखु।

२७ छं फतले

छंगु ग्वाहालि माःपिन्त
ग्वाहालि या।

२८ छं जःलाखःलायात थथें
यायेफुगु ग्वाहालियात
कन्हय्तक पीकातये मते।

२९ छं थः जःलाखःलायात
मभिंगु जाः ग्वयाजुइ मते
छाय्धाःसा व छंगु भलसाय्
छंगु नापं च्वनाच्वंगु दु।

३० छन्त गुबलें छुं मभिंगु
मयाःम्ह मनूलिसे म्वाःम्वाकं
जवाःसवाः यानाजुइ मते।

३१ ल्वापुख्यापु यानाजुइपिं
मनूतलिसे नुगः मुइकाजुइ मते।

३२ थज्याःपिं मभिंपिं मनूत
परमप्रभुयात मयः।

धर्मी मनूतय्त धाःसा
वय्कलं थःगु विश्वासय्
कयादी।

३३ दुष्टतय्गु छँय्
परमप्रभुयागु सराः लाइ
धर्मीतय्गु छँयात धाःसा
वय्कलं आशिष बियादी।

३४ वय्कलं तःधंछुना जुइपिन्त
वास्ता यानादी मखु,

क्वमिलुपिन्त धाःसा
दया यानादी।*

३५ बुद्धि दुपिं तः धनी,
मूर्खतयत्
वय्कलं मछालापुकादी।

बुद्धि तसकं तः धं

४ हे जिकाय्! थः बौया खँ न्यँ!
थुकी ध्यान ब्यु,
अले लिग्यां का।

१ जिं छिमित भिंगु खँ स्यने,
उकिं जिगु खँयात ल्वःमंके मते।

२ जि मचाबलय् जिमि मांबौया
याकः काय् खः।

३ जिमि बौनं जितः थथे धकाः
स्यनादिल —

“जिं धयागु खँ लुमंकाति,
गुबलें ल्वःमंके मते।

जिं धयाथें या।

छन्त जीवन दइ।

४ बुद्धि दय्कि, लिग्यां दय्कि।
जिगु खँयात ल्वःमंके मते,
अले फस्वयाः वने मते।

५ बुद्धियात त्वःते मते,
वं छंगु रक्षा याइ,
थ्वयात यय्कल धाःसा
थ्वं छन्त बिचाः याइ।

६ दकसिबय् तः धंगु धयागु

बुद्धि खः,

उकिं थ्वयात लानाका,
छंके दुगु फुक्क पायेमाःसां,
लिग्यां दय्कि।

७ बुद्धियात च्वछाःसा
छन्त नं च्वछाइ,
वयात कय्च्या,
वं नं छन्त इज्जत बी।
६ व छंगु छचंया श्रीपेच जुया बी।”

भिंगु व मभिंगु लँ

१० हे जिकाय् न्यँ!

जिं धयागु खँ न्यँ!
छ यक्व म्वाइ।

११ जिं छन्त बुद्धिया लँय् यंके,
अले खःगु लँपुइ यंके।

१२ छ न्यासि जुइबलय्
पलाः लद्याइ मखु,
ब्वाँय् वंसां दइ मखु।

१३ छं सय्कागु खँ न्ह्याबलें
लुमंकाति।
सय्का थें जु।
व छंगु जीवन खः।

१४ दुष्टतय्गु लँय् वने मते,
इमिसं याः थें यानाजुइ मते।

१५ अज्याःगु मतिइ हे तये मते,
अज्याःगुलिइ जुइ हे मते।
इपिं पाखें तापाक हे च्वँ,

अले थःगु हे लँय् जु।
 १६दुष्टत सुयातं मस्यंकुतले
 घनेफइ मखु
 सुयातं क्वःमथतले
 इमि न्ह्यः वइ मखु।
 १७मभिं गु ज्या
 व स्याये पालेगु ज्या
 इमिगु नसा व त्वँसा खः।
 १८धर्मीतय्गु लँ
 सुथसिया निभाः थें खः,
 बान्हि मजुतले
 व थिनावं वइ।
 १९दुष्टतय्गु लँ
 तसकं खिउँगु थें खः,
 इमिसं थःपिं छुकिं यानाः
 दल धयागु तकं सी मखु।

२०हे जिकाय्, जिगु खँ न्यँ।
 जिगु खँय् न्हाय्पं ब्यु।
 २१थुमित थः पाखें
 गुबलें तापाके मते।
 थःगु नुगलय् तयाति।
 २२सुनां थ्व लुइके फइ,
 वयात थ्व जीवन जुइ।
 अले वयागु म्हयागु नितिं
 उसाँय् जुइ।
 २३थःगु मतियात
 बांलाक बिचाः या,

छं मति तःथें हे
 छंगु जीवन जुइगु खः।
 २४मखुगु खँ ल्हाये मते,
 म्हुतुं गुबलें मज्युगु,
 मत्यःगु खँ पिकाये मते।
 २५न्ह्याबलें मिखां तप्यंक
 स्वयेफय्कि,
 मछालाः गुबलें छचं
 क्वछुके म्वाःलेमा।
 २६छु याये त्यनागु खः,
 बांलाक बिचाः यानाः या।
 अले खःगु लँपु ज्वँ।*
 २७उखेंथुखें पलाः तये मते।
 तप्यंक जु।
 मभिं पाखें तापाक हे
 पलाः ति।

थः कलाः पाखे नुगः क्वसाय्का च्वँ

५ १हे जिकाय्!
 जिगु बुद्धिया खँय् ध्यान ब्यु।
 जिगु दुग्यांया खँयात
 बांलाक न्यँ।
 २थुकिं छन्त लिग्यां दइ।
 अले छंगु खँय् ग्यां पिज्वइ।
 ३व्यभिचारी मिसाया म्हुतुसि
 कस्ति थें चाकुसे च्वनि,
 अले वयागु खँ चिकं थें
 चुल्लुसे च्वनि।

४लिपा व बिख थें खाइसे
व निखें धा: दुगु
तरवार थें जुइ।

५वं छन्त मृत्युया गालय्
क्वफाये यंकी।
वयागु लँपु धयागु
सीगा:या लँपु ख:।

६व जीवनया लँय् जुइ मखु
वयागु लँ बेक्व:।
तर वं छुं हे सी मखु।

७हे जि काय्पिं!
उकिं जिगु खँ न्यँ,
अले गुबलें त्वफिके मते।

८अज्या:पिं मिसातय् पारखें
तापाक हे च्वँ,
इमिगु छँया लुखा
न्ह्य:ने तक हे नं वने मते।

९मखुसा छिमिसं
थ:पिनिगु इज्जत
मेपिनिगु ल्हातिं तंकेमालि,
अले नुग: मछिका:
थ:पिनिगु ज्यान पायेमाली।

१०पिनें व:पिन्सं
छिमिगु सम्पत्तिइ मोज याइ।
छिमिसं या:गु ज्याया कमाइ
मेपिनिगु ल्हातिइ लाइ।

११सीत्यय्का: छिमिगु क्वयँ
व छेगू जक ल्यंदइ,
अले छिपिं ख्वया जुइमाली।

१२अले छिमिसं धाइ —
“जिं छाय् इलय् हे सय्के
मफुत?

छाय् जिं सुयागुं भिंगु खँयात
नालाकाये मफुत?

१३थ: गुरूपिनिगु खँय्
जिं ध्यान हे मबिया।
इमिसं धा:गु खँय्
बिचा: हे मयाना।

१४आकाभाकां
फुक्कसिया न्ह्य:ने
इज्जत वंगु वा:चाल।”

१५थ:गु हे तुंया
ल: त्वनेगु या।

१६थ:गु तुंया ल: पिने लँय्
छाय् बा: वंकेबीगु।

१७व छंगु हे जक जुइमा।
मेपिन्त ब्याके मते।

१८छंगु तुंयात आशिष दयेमा।
ल्याय्म्हबलय् ब्याहा यानाम्ह
कला: पाखें लय्तायाच्वँ।

१९छिमि कला: चला थें बांला:,
अले हिसि दु।

छं थ: कला: पाखे हे
नुग: क्वसाय्का: च्वनेमा:।
अले माया याना: च्वनेमा:।

२०हे जिकाय्!
छाय् छ व्यभिचारी मिसालिसे
भेलय् पुना जुयागु?

थ्व व मदुपिं मिसातय्गु जालय्
छ छाय् तक्यना जुयागु?

२१ परमप्रभुं छं याःगु फुक्कं
स्वयाच्चवंगु दु।

छ गन गन वन दक्वं
स्वयाच्चवंगु दु।

२२ दुष्ट मनु थःगु मभिंगु ज्यां
थःगु हे जालय् क्यनी।

वयागु पापया खिपतं
वयात हे ची।

२३ थःमहं थःत कःघाये मफयाः
व नाश जुयावनी।

थःगु हे मूर्खतां व सिनावनी।

कर्पिनिगु कालबिलय्
जमानी च्वने मते

६ १ हे जिकाय्!

छ सुयागुं त्यासाया कालबिलय्
जमानी च्वनागु दु सा,

२ छ थःगु हे म्हुतुं यानाः

जालय् क्यंगु दु सा,

३ अले सुयागुं ल्हातिइ लाःगु दु सा,

छं धाय्वं थथे या —

वयाथाय् वनाः क्वमिलु जुयाः

थःत त्वःतेत इनाप या।

४ मिखायात न्ह्यलंब्वाके मते।

पलख हे भ्वासु लने मते।

५ जालं भंगः पिहां वये थें,

शिकारीया ल्हातिं
चल्ला बिस्युं वने थें
थःत जालं पिका।

अल्छी व इमू

६ हे अल्छीत!

इमूचा पाखें गथे यानाः
म्वायेमाः धयागु सीकि।

७ सुं शासक न्ह्यलुवाः
व मालिक मदुसां

८ इमिसं बर्खा चिकुलाया नितिं
थःपिन्त माःगु नसा मुंकातइ।

६ हे अल्छीत!

गुबलय् तक छिपिं अथे
ग्वारातुलाच्च्वनेगु?
गुबलय् दनेगु छिपिं?

१० पलख ग्वारातुलाः

पलख न्ह्यलं ब्वानाः,
पलख ल्हाः प्वःचिनाच्चवंतले

११ डाँकात वयाः

लुतय् यानाथकू थें
छिमिके दुगु फुक्क मदयावनी।*

मखुगु खँ ल्हानाजुइपिं

१२ लुच्चा व मभिपिं मनूत

फताहा खँ जक ल्हानाजुइ।

१३ मनूतय्त भंगः लायेत

इमिसं मिखा भाय्

व ल्हाः भाय् याइ।

१४ इमिगु मभिंगु नुगलं
मभिंगु जक जाः ग्वयाच्च्वनि,
अले न्ह्याबलें
ल्लापु थानाच्च्वनि।

१५ उकिं आकाभाकां हे
इमित विपत वइ,
अले छुं हे याये मखंक
इपिं नाश जुयावनी।

परमप्रभुयात तसकं मयःगु
न्हय्ता खँ

१६ परमप्रभुं खुता खँयात यय्कामदी
मखु, न्हय्ता खँ
वय्कःयात तसकं मयः।

१७ घमण्ड याइगु मिखा
मखुगु खँ ल्हाइगु मे
निर्दोषपिन्त स्याइगु ल्हाः

१८ मभिंगु जाः ग्वइगु नुगः
मभिंगु ज्या यायेत
हथाय् चाइगु तुति

१९ मखुगु जक खँ ल्हाइम्ह साक्षी,
अले दाजुकिजापिनि दथुइ
ल्लापु जक थनाजुइम्ह मनू।

व्यभिचारया विरोधय् ख्याच्च्वः

२० हे जिमि काय्!
थः बौया उजं न्यँ,
मामं स्यंगु खँ ल्वःमंके मते।

२१ थुकियात न्ह्याबलें

थःगु नुगलय् प्वःचिना ति।

अले थःगु गःपतय् घाना ति।

२२ थुमिसं छन्त
छ लँय् जुइबलय् लँ क्यनाबी,
छ द्यनीबलय्
छंगु सुसाःकुसाः याइ,
अले छ दनाच्च्वनिबलय्
छलिसे खँल्हाबल्हा याइ।

२३ छायाःधाःसा इमिगु उजं मत खः,
इमिगु न्वाना खँ जः खः,
इमिसं ब्वःबियाः छं थःगु
जीवन सुथां लाकेफइ।

२४ थुकिं छन्त
व्यभिचारी मिसातय् पाखें
बचय् याइ,
मभिंपिं मिसातय्गु पिचुगु खं
तापाक तइ।

२५ इमिगु हिसिइ थःत तंके मते,
अले इमिगु मिखाय्
भुमिं वने मते।

२६ छम्ह वेश्या मिसायात ला
छपा मरिं नं न्याये फइ,
तर छम्ह व्यभिचारी मिसायात
थःके दक्व फुकाः नं
थः यायेफइ मखु।

२७ सुनानं थःत मपुक्क मियात
थःगु मुलय् तुयाकाये फइ ला?

२८ सुं नं मनू पालिइ मपुक्क
च्यानाच्च्वंगु मिइ
न्यासि वनेफइ ला?

२६ कर्पिनि कलाःलिसे द्यनेगु
 धयागु नं थथे हे खः।
 वयात थ्यूम्ह न्ह्याम्हयसित नं
 सजाँय मजुइ हे मखु।

३० छम्ह खुं नयेपित्यानाः
 खुयाकाल धाःसा
 मनूतय्सं वयात हेला याइ मखु।

३१ अयनं ज्वनकि वं
 न्हय्दुगं अप्वः पुलेमाली।
 वं थःके दुगु फुककं
 फुकेमाःसां पुलेमाली।

३२ तर सुनानं व्यभिचार यात धाःसा
 व तःधंम्ह मूर्ख खः,
 वं थःत हे स्यंकी।

३३ वं ल्हाः नयेमाली,
 अले नां वंकाः चवनेमाली।
 वं सदांया लागि
 मछालापुकाः चवनेमाली।

३४ ईर्ष्या मिसाया भाःतया
 तंयात ग्वाकाबी।
 अले वं बदला काल कि
 दया माया हे क्यनी मखु।

३५ छुं नं पलेसा व बं पुलाः
 वयात ह्यय्के फइ मखु।

बुद्धि मदुम्ह मनूयात ख्याचवः

७

१ हे जिकाय्!
 जिं धयागु खँ बांलाक न्यँ।
 अले छु या धयागु खः

लुमंका ति।
 २ जिं धाःथें या,
 छन्त जीवन दइ।
 जिगु उजंयात
 थःगु मिखाया नानिचा थें
 याना ति।

३ थ्वयात थःगु पतिनय्
 चिना ति,
 अले नुगःया ग्वरलय्
 चवया ति।

४ बुद्धियात थः केहँ नालाका,
 अले लिग्यांयात
 स्याःन्याःम्ह पासा।

५ थुमिसं छन्त व्यभिचारी मिसा
 व म्हुतु पिचुपिं मिसातय् पाखें
 तापाका तइ।

६ छन्हु जि थःगु छँया
 तिकिभयालं पिने
 स्वयाचवनागु।

७ जिं लँय् तःम्ह हे
 ल्याय्म्हतय्गु पुचलय्
 छम्ह बुद्धि मदुम्ह
 ल्याय्म्हयात खना।

८ व ल्याय्म्ह व मिसाया छँ
 वनेगु लँय् वनाचवन।
 व व मिसाया छँ न्ह्याःने थ्यन।

९ अबलय् खिउँ खिउँ
 धायेधुंकल।

१० व मिसां वयात नापालात।

वं वेश्यां फीगु थें लं
 फिनातःगु दु।
 अले दाउ स्वयाच्चवंगु दु।
 ११व न्ह्याबलें लिमलाःफमलाः
 लँय् जक जुया जुइम्ह
 व नुगः थातय् मलाःम्ह मिसा खः।
 १२गुबलें लँय् सा
 गुबलें चुकय् चवनाः
 मनूतय्त जालय् लाकेत दाउ
 स्वयाच्चवनी।
 १३वं व मिजंयात ज्वनाः चुप्पा नइ।
 अले मछाः हे मजुसे धाइ —
 १४“जिं मेलबलि छाये धकाः
 फ्यानातयागु थौं पूवंकागु दु।
 १५उकिं जि छन्त
 मालेत पिहां वयागु।
 आः छन्त थन नापलात।
 १६जिं थःगु लासाय्
 मिश्र देशयागु रंगीचंगी तन्ना
 लानातयागु दु।
 १७जिं थःगु लासायात मूर्,र,
 कुनुस्वां व दालाचिनि ह्वलाः
 नस्वाः वय्कातयागु दु।
 १८वा, थौं भी चच्छि
 आनन्द याये।
 निम्हं चच्छि घय्पुयाः घने।
 १९जिमि भाःत छँय् मदु।
 तापाक पिने वंगु दु।
 २०वं थःनापं यक्व धिबा
 यंकूगु दु,

आः निवाः तक व लिहां
 वइ मखु।”
 २१थुकथं वं व मिजंयात
 थःगु जालय् क्यंकल।
 व नं व मिसायागु
 पिचुगु खँय् क्यन।
 २२उघिमिय् व व मिसायागु
 ल्यूल्यु वन,
 स्यायेत यंकूम्ह द्वहं थें,
 जालय् क्यनेत तित्तिं न्हुयाजूमह
 चल्ला थें।
 २३जाः प्यनातःथाय्
 न्ह्यब्वंवांम्ह भंगः थें
 व व मिसाया ल्यूल्यु वन।
 थःगु ज्यान हे वनिगु खँ
 वं छुं हे मस्यु।
 २४हे जिकाय्!
 उकिं जिगु खँ न्यँ।
 जिगु खँय् ध्यान ब्यु।
 २५अज्याःपिं मिसातय्गु खँ
 मतिइ हे तये मते,
 अज्याःपिनिगु लँय् हे
 जुइ मते।
 २६थज्याःपिं मिसातय्सं यानाः
 यक्व हे मिजंत स्यनेधुकल।
 थज्याःपिन्सं स्यंकूपिं मनूत
 अल्याख दयेधुकल।
 २७थुमिगु छँ कालयाथाय्
 वनिगु लँपु खः,
 नर्कय् थ्यंकीगु लँपु खः थुपिं।

बुद्धिं सःताच्वंगु

- ८ १न्यं, बुद्धिं सःताच्वंगु दु,
 लिग्यानं थःगु सः तस्सः
 यानाच्वंगु दु।
 २गुँच्वकाय् गुँच्वकाय्,
 प्यकालँय् प्यकालँय् च्वनाः
 ३शहरया ध्वाखाय् ध्वाखाय्
 च्वनाः वं धयाच्वंगु दु —*
- ४“हे मनूत!
 जिं छिपिं फुक्कसित
 इनाप यानाच्वना।
 ५छु छिपिं अज्ज हे
 मचाबुद्धि तिनि ला?
 बुद्धि दय्कि।
 छिपिं अज्ज हे मूर्ख तिनि ला?
 ज्ञान दय्कि।
 ६जिगु तःजिगु खँ न्यँ।
 जिं धयागु खँ खःगु खः।
 ७जिं न्ह्याबलें
 सत्य जक नवाना।
 जितः मखुगु खँ ल्हाये मयः।
 ८जिं धयागु छग्वः छग्वः
 खँग्वः सत्य खः।
 छुं हे मखुगु मदु।
 अले भंगः लाइगु खँ नं मखु।

९छिमिके ज्ञां दुसा

छिमिसं सी,

जिं धयागु खँ

गुलि तप्यं धकाः।

१०वहःया थासय्

जिगु उपदेशयात ल्य,

लुंया थासय् ज्ञानयात ल्य।

११हिरामोती स्वयाः

बुद्धि तःधं,

अले छिमिसं मनं तुनिगु

फुक्क स्वयाः नं तःधं।

बुद्धिं धाइ

१२जि बुद्धि खः,

जिके दुग्यां व विवेक दु।

१३परमप्रभुया भय कायेगु धयागु

मभिंगु मयय्केगु खः।

जितः घमण्ड याइपिं,

तःधंछुइपिं,

मभिंगु लँय् जुइपिं

व निता भाय् ल्हानाजुइपिं

मनूत मयः।

१४सल्लाह व क्वःछीगु ज्या

जिगु पाखें हे जुइ।

दुग्यां व शक्ति जिगु हे खः।

१५जिगु पाखें हे

जुजुपिन्सं राज्य याइ,

अले शासकतय्सं नियम दय्की।

१६शासकतय्सं जिगु ग्वाहालिं

शासन याइ,
अले सःस्यूपिन्सं नं
जिगु ग्वाहालिं हे
खःगु न्याय याइ।

१७जितः यय्कीपिन्त
जिं नं यय्के,
जितः मालीपिन्सं
जितः लुइकी।

१८धन, इज्जतया लिसें
गुबलें मफुइगु सम्पत्ति
व सफलता नं जिके हे दु।

१९जिगु पाखें छन्त दइगु
भिंगु लुं वहः स्वयाः मू वं।

२०जिं न्ह्याबलें धार्मिकता
व न्यायया लं लिन।

२१जितः यय्कीपिन्त
जिं धनसम्पत्ति बी
अले इमिगु धुकू जाय्काबी।

२२परमप्रभुं सृष्टिया सुरुं हे
जितः दय्कादिल,
वय्कःया सृष्टिया
ज्या स्वयाः न्ह्यः हे।*

२३न्ह्यापानिसें हे,
पृथ्वी सृष्टि जुइ न्ह्यः हे
दकसिबय् न्ह्यापां
जितः दय्कादिल।

२४महासागरत दय्के न्ह्यः हे,

पृथ्वीइ लः बुयावये न्ह्यः हे
जि बूगु खः।

२५पहाड व गुं दय्के न्ह्यः हे
जि बूगु खः।

२६परमेश्वरं पृथ्वी, बं
व चा दय्के न्ह्यः हे
जि बूगु खः।

२७परमप्रभुं पृथ्वीया च्वय्
सर्गः दय्कूबलय्
अले समुद्रयात
कुलामं घेरय्याःबलय्
जि अन हे दु।

२८वय्कलं सुपाँय्यात
आकाशय् तयादीबलय्,
समुद्रया मूल दय्कादीबलय्
जि अन हे दु।

२९वय्कलं समुद्रया लागा
क्वःछिनादीबलय्,
अले पृथ्वीया जग स्वनादीबलय्
जि अन हे दु।

३०जि छम्ह कःमि थें
वय्कःनापं हे दु
जिं वय्कःयात न्ह्याबलें
लय्ताय्का।
अले वय्कःनापं च्वनाः
जि थः नं लय्तायाच्वना।

३१जि वय्कःया संसारय्

लयतायाच्चवना,
अले वय्कःया मनूतलिसे
लयतायाच्चवना।

३२हे जिकाय् न्यँ!
जिगु लँ ल्यूपिं लयतायाच्चवनि।
३३जिं स्यनागु खँय् ध्यान ब्यु,
वास्ता मयासे जुइ मते।

३४जिगु खँ न्यनिमह,
जिगु छँय् वइमह,
अले जिगु ध्वाखाय् न्ह्याबले
वयाच्चवनिमह लयताये खनी।

३५जितः लुइकीमहय्सित
जीवन दइ।

अले परमप्रभु
वलिसे लयतायादी।

३६सुनां जितः मालेत स्वइ मखु,
वं थःत थःमहं हे स्यंकी।
सुनां जितः घृणा याइ,
वं मृत्युयात यय्की।

बुद्धि व मूर्खता

६ १बुद्धिं थःगु हे छँ दय्कूगु दु।
उकी न्हय्गः थां दु।

२वं पशु स्यानाः
भवय् ज्वरय् याःगु दु।

दाखमद्यय् मसला
ल्वाकछ्याःगु दु

अले टेबिल नं तयार याःगु दु।

३वं थः दासीयात

शहरया ततःजाःथाय् छ्वयाः
सकसितं भवय् सःतकेछ्वःगु दु।

४“छुं मस्यूपिं मनूत फुक्क वा!”
वं थथे धकाः सःती,

५“जिथाय् भवय् वा,
अले मसला

ल्वाकछ्यानातयागु
दाखमद्य त्वँ!

६छिमि म्वाये मंदुसा
थःपिनिगु ग्वाज्यः
पहः त्वःति,
अले म्वायेत स्व।
बुद्धिया लँय् जु।

७सुनां घमण्डी मनूयात
भिकेत स्वइ,
वं बेइज्जत जुइकाः चवनेमाली।
दुष्टतय्त ब्वःबीपिन्सं
थःत हे स्यंकी।

८घमण्डीतय्त भिकेत
स्वये मते,
वं छन्त हे घृणा याइ।

तर बुद्धिमान मनूयात
भिकेत स्वल धाःसा
वं छन्त हनाबना तइ।

९बुद्धिमान मनूयात
ज्ञां बिल धाःसा
व भन बुद्धिमान जुइ,
धर्मी मनूयात

स्यनेकने यात धाःसा
वयागु ज्ञां भन अप्वः दइ।

१० ज्ञानया न्हापांगु पलाः धयागु
परमप्रभुया भय कायेगु खः।
अले पवित्रम्हय्सित म्हसीकेगु हे
लियां खः।*

११ बुद्धिं छंगु जीवन
ताहाकः यानाबी।

१२ छंके बुद्धि दुसा
छन्त हे भिं जुइ,
छं बुद्धियात हेला यात धाःसा
छंगु हे मभिं जुइ।*

१३ मूर्खता धयागु सः तस्सःम्ह,
छुं मस्यूम्ह व मछाः मजूम्ह
मिसा थें खः।

१४ वं थःगु छैय् लुखाय् चवनाः
अथबाः शहरया
तःजाः थाय् चवनाः

१५ व लं जुयाः थःथःगु ज्याय्
वनाच्वं पिं मनूतय्त
थथे धकाः सःती —

१६ “हे छुं मस्यूपिं मनूत,
थन वा!”
अले मूर्खतय्त वं थथे धाइ —

१७ “खुयाः खुयाः त्वंगु लः साइ,
सुलाः सुलाः नःगु मरि

माकुसे चवनी।”

१८ तर अन वनिपिन्सं मस्यु,
व मिसाया छैय्
वनिपिं मनूत सी,
अले न्हापा वं पिं नं
सीगालय् ल्हायेधुंकल।

सोलोमनया उपदेश

(१०:१-२२:१६)

परमप्रभुयात मानय् याइपिनिगु खँय्

१० १ सोलोमनया उपदेश
बुद्धिमानम्ह कायनं
बौयात लय्ताय्की।
तर मूर्खम्ह कायनं
थः मांयात दुःख बी।
२ बेइमान यानाः मुंकूगु धनं
भिकी मखु,
तर धार्मिकतां ज्यान बचय् याइ।

३ परमप्रभुं धार्मिक मनूतय्त
नये पित्याका स्याइ मखु।

दुष्टतय्त धाःसा
इमिसं मनंतुंगु पूर्वकेबी मखु।

४ अल्ल्छीपिं मनूत चीमि जुइ,
मेहनत याइपिं तःमि जुइ।

५ ज्ञान दुम्ह मनुखं

बालि लयेगु इलय् अन्न मुंकी,
बालि लयेगु इलय्
घनाः नइम्हय्सिनं
मछालापुकाबी।

६भिं मनूतय्त् आशिष दइ,
तर मभिंम्ह मनूया म्हुतुइ
लवापु जक सुलाच्चवनी।

७भिंपिं मनूतय्त् लुमंका तइ,
मभिंपिन्त धाःसा
धाय्वं ल्वःमंकाछ्वइ।

८ज्ञान दुपिं मनूतय्सं
स्यनेकने याःगु खँ न्यनी,
मूर्ख खँ ल्हानाजुइपिं धाःसा
नाश जुयावनी।

९इमान्दारपिं मनूत
मग्यासे जुइफइ।
बेमानतय्त् धाःसा ज्वनी।

१०मखुगु खँय् मिखा
तिस्सिना बीपिं मनूतय्सं
दुःख हइ।
तर न्ह्यःने हे ब्वःबीपिन्सं
चितासू बी।

११भिंपिं मनूतय्गु म्हुतु
जीवनया मुहान खः।
मभिंपिं मनूतय्सं थःपिनिगु म्हुतुइ
लवाये लीगु खँ सुचुकातइ।

१२घृणां ल्वापु हइ,
मायां मभिंगु फुक्कं त्वपुयाबी। *

१३बुद्धि दुपिं मनूतय्गु म्हुतुइ
भिंगु खँ दइ,
बुद्धि मदुपिन्त धाःसा
कथिं दाइ।

१४बुद्धि दुपिं मनूतय्सं
फतिंफत्तले ज्ञान मुंकी।
मूर्खतय्सं सर्वनाशयात सःती।

१५धनसम्पत्ति
तःमिपिनिगु किल्ला खः,
धनसम्पत्ति मदइगु
चीमिपिनिगु पंगः खः।
१६भिंगु ज्याया सिरपाः
जीवन खः,
तर पापं पाप हे अप्वय्की।

१७न्वानाखँ न्यनिपिन्त
जीवन दइ,
मन्यंपिन्सं मेपिन्त नं स्यंकी।

१८थःगु नुगलय् घृणा सुचुकातइपिं
फताहा खः।
अले मखुगु खँ बय्बय् यानाजुइपिं
मूर्ख खः।

१९अप्वः खँ ल्हानाजुइबलय्
पाप नं जुइफु,
बुद्धिमानपिं मनूत

- अप्वः नवाइ मखु।
 २०धर्मीतय्गु खँ मुक्कं वहः थें जुइ,
 पापीतय्गु नुगः धाःसा
 ज्याख्यलय् दइ मखु।
 २१धर्मीतय्गु खं
 यक्वसित ग्वाहालि दइ,
 मूर्खत थःपिनिगु हे
 बुद्धिं यानाः सी।
 २२परमप्रभुया आशिषं
 मनूतय्त तःमि याइ,
 वय्कलं इमित
 दुःख तनादी मखु।
 २३मूर्खत मभिंगु ज्याय् लय्ताइ
 दुग्यां दुपिं मनूत
 बुद्धि दुगु ज्याय् लय्ताइ।
 २४धर्मीतय्सं मनं तुंगु खँ पूवनी,
 दुष्टत छु खँय् ग्याइगु खः,
 व हे इमित जुइ।
 २५वाफ्य् वइबलय्
 दुष्टतय्त पुइकायनी,
 धर्मीतय्त गुबलें नं
 इकिधिकि हे संकी मखु।
 २६वायात चुपाउँ,
 अले मिखायात कुँ थें
 अल्ल्ही मनूतय्त
 ज्या याकेगु नं अथे हे खः।
 २७परमप्रभुया भय कायेगु धयागु
 थःगु जीवनयात

- ताहाकः यायेगु खः,
 दुष्टतय्गु आयु धाःसा
 चिहाकः जुइ।
 २८धर्मीत आशां घाइ मखु,
 दुष्टतय्गु आशा सितिं वनी।
 २९परमप्रभुया लँ
 धर्मीतय्गु निंतिं किल्ला खः,
 दुष्टतय्त धाःसा नाश याइ।
 ३०धर्मीत गुबलें ल्यहेंदनि मखु,
 दुष्टत धाःसा
 पृथ्वीइ ल्यनी मखु।
 ३१धर्मीतय्गु म्हुतुं
 बुद्धिया खँ पिहां वइ,
 मखुगु खँ ल्हाइगु मे चाइ।
 ३२धर्मीतय्गु म्हुतुं
 छु खँ भिं धकाः स्यू,
 दुष्टतय्गु म्हुतुं
 अःखःगु खँ जक पिहां वइ।

धायेगु व यायेगु खँय्

- ११ १गँसु मलाःगु ताल्जुयात
 परमप्रभुं यय्कादी मखु।
 गँसु लाःगु ताल्जुलिसे
 वय्कः लय्तायादी।
 २अप्वः घमण्ड यानाजुल कि
 न्हाय् भुइकेमाली।
 क्वमिलुपिन्के बुद्धि दइ।
 ३भिंगु ज्या याइपिन्त
 भिंगु हे लँपु क्यनी,
 मभिंगु ज्याइपिं

इमिगु मभिंगु ज्यां हे
नाश जुयावनी।

४परमेश्वरं न्याय याइखुन्हु
धनसम्पत्ति छुं

ज्याख्यल्य दइ मखु,
भिंगु ज्यां हे

मृत्यु पाखें बचय् याइ।

५धर्मी मनूतय्गु भिंगु ज्यां
इमिगु लँ तप्यनी,
दुष्ट मनूत इमिगु मभिंगु
ज्यां याना: ग्वारातुली।

६धर्मी मनूतय्त
इमिगु भिंगु ज्यां
बचय् यानातइ,
दुष्टत इमिगु मभिंगु मतिं याना:
जालय् क्यनी।

७सीबलय् दुष्ट मनूया आशा
छुं नं पूवनि मखु।
बल दुबलय् मनं तुनात:गु खँ
नं सिति वनी।

८दु:खकष्टया इलय्
धर्मीपिं मनूतय्त बचय् याइ।
इमिगु पलेसा दुष्टतय्त ला:वनी।

९परमेश्वरलिसे मदुपिं मनूतय्सं
थ:गु म्हुतुं
ज:लाख:लायात स्यंकी।

तर ज्ञानं याना:

धर्मी मनूत बचय् जुइ।

१०धर्मीतय् जिया वल कि

शहर लय्ताइ,
दुष्टत नाश जुइबलय्
लसतां चिल्लाय् दनी।

११धर्मीतय्गु आशिषं हे
शहर च्वजाइ
तर दुष्टतय्गु म्हुतुं याना:
थ्व नाश जुयावनी।

१२मूर्खतय्सं जक
थ: ज:लाख:लायात
क्वह्यंकी।
ज्ञान दुपिं मनूत
सुम्क हे च्वनि।

१३खँसुवा:तय्सं
कने मज्यूगु खँ नं कनाजुइ,
विश्वास दुपिं मनूतय्सं
खँ क्वातुकातइ।

१४लँ क्यनिपिं मन्त कि
देश स्यनी,
तर सल्लाह बीपिं यक्व दत कि
बल्लाइ।

१५म्हमस्यूपिं मनूतय्गु
कालबिलय्
जमानी च्वनेगु ग्यानापु।
अथे मयाइम्ह मनू
सुरक्षित जुइ।

१६क्वमिलु मिसायात
सकसिनं हनाबना तइ,
नुग: छा:पिं मनूतय्सं
सम्पत्ति जक मुंकी।

१७नुगः छ्वःपिं मनूतय्सं
थःत हे भिंकी,
नुगः छाःपिं मनूतय्सं
थःत हे स्यंकी।

१८दुष्टत छुं ईया नितिं जक
तःमि जुइ।
धर्मीतय् सदांया नितिं
सिरपाः दइ।

१९भिंगु ज्या याइपिं
न्हाबलें म्वानाचवनी,
मभिंगु ज्या याइपिं
याकनं सी।

२०नुगः वँचुपिं मनूतयत्
परमप्रभुं घृणा यानादी,
कुंखिनेथाय् मदय्क जुइपिं
मनूतयत् वय्कलं यय्कादी।

२१दुष्टतय्सं सजाँय
फये हे माली,
तर धर्मीतयत् छुत्कारा दइ।
थथे ला जु हे जुइ।

२२धंग मदय्कः ज्या याइम्ह
बांलाःम्ह मिसा
फाया त्वाथय् च्वंगु
हीराया फूली थें खः।

२३धर्मीतय्सं मनंतुनिगु न्हाबलें
भिंगु हे जुइ,
दुष्टतय्सं न्हाबलें
ल्लापु हे जक थइ।

२४सुनां छ्वःनुगलं बी,

वयात भन अप्वः दइ,
सुनां बीफयाः नं बी मखु,
व फवगिं जुयावनी।

२५नुगः छ्वःम्हय्सिया
यक्व दयावइ,
मेपिन्त ग्वाहालि याइम्हय्सित,
थःत नं ग्वाहालि दइ।

२६सुनां अन्न सुचुकातइ,
वयात सकसिनं सराः बी,
सुनां अन्न पित बी,
वयात सुवाः बी।

२७सुनां भिंगु याइ,
वयात हनाबना तइ,
सुनां मभिंगु यायेत स्वइ,
वयागु नं मभिं हे जुइ।

२८सम्पत्तिइ जक विश्वास याइपिं
कुतुं वनी,
धर्मीत धाःसा
वाउँगु हः थें सुथां लानाचवनी।

२९थः छँजःपिन्त
दुःख जक बीपिनिगु
ल्हातिइ छुं हे दइ मखु।
मूर्खत न्हाबलें
बुद्धिमानतय् दास
जुयाचवनि।

३०भिंगु ज्याया पुसा हे
जीवनया सिमा जुइ,
बुद्धिमान मनुखं
मनूतय्यु नुगः त्याकी।

३१ पृथ्वीइ धर्मीतय्गु ला
न्याय जुइ धा:सा
दुष्ट व पापी मनूतय्त
गुलि न्याय जुइगु जुइ।*

सत्य खँ ल्हायेगु खँय्

१२ १ सुनां द्रुंगु भिकेत स्वइ,
व ज्ञानी खः,
सुनां द्रुंगु भिकेत स्वइ मखु,
व मूर्ख खः।
२ भिं मनूयात
परमप्रभुं नं यय्की,
नुगः वँचुपिन्त
परमप्रभुं दोषी ठहरय् यानादी।
३ मभिं ज्यां याना:
सुं मनू थातं चवने फइ मखु,
धर्मीतय्त
संके तक नं फइ मखु।
४ भिंमह कला:
वया भा:तया मुकुट खः,
तर भा:तयात
मछालापुकीमह मिसा
ध्वगीगु क्वँय् थें खः।
५ धर्मी मनूतय्गु नुगः
भिंगु बिचालं जाइ,
तर दुष्टतय्गु सल्लाहयात
गुबलें पत्या: याये मज्यू।

६ दुष्टतय्गु खं
ग्यानापुगु जालय् लाकी,
तर धर्मीतय्गु खं बचय् याइ।
७ दुष्टतय्त हुत्यानाछ्वइ,
इमिगु हा तक हे ल्यनी मखु।
धर्मीतय्गु छँ धा:सा
ल्यनाचवनी।
८ मनूतय्त इमिगु बुद्धि कथं
हनाबना तइ,
बेक्व:गु नुगः दुपिन्त धा:सा
क्वह्यंकी।
९ थःत त:धं क्यना:
नयेमखंका जुइगु स्वया: नं
थ: छुं हे मखय्क जुया: नं
छमह दास
दय्काचवनेगु बांला:।
१० धर्मी मनुखं
थ: पशुतय्त छुछु मा: धका:
बिचा:संचा: याइ,
तर दुष्ट मनूयाके
नुगः हे दइ मखु।
११ थ:गु बुँइ ज्या याना:
नइपिन्त नये त्वनेया
मगा: जुइ मखु,
तर म्हगस जक म्हंका:
जुइपिं मूर्खत जक खः।
१२ दुष्टत मभिंपिं मनूतय्सं

लुतय् यानाहःगु सम्पत्तिइ
मिखा वंकाच्च्वनि।

धर्मीत धाःसा

हा बल्लाःगु सिमा थें खः।

१३दुष्ट मनूत

थःगु हे मभिंगु खँया
जालय् क्यनी।

तर धर्मी मनूत

दुःखया जालं पिहां वइ।

१४भीत भीगु

ज्या व खँ कथंया हे
सजाँय व सिरपाः दइ।

१५मूर्खतय्सं

थःगु खँ हे खः ताय्की,
तर बुद्धि दुपिसं
मेपिनिगु सल्लाह नं न्यनी।

१६मूर्खतय्सं

धाय्वं तं क्यनी,
बुद्धिमानतय्सं थःत
क्वह्यंकूसां
मिखा तिस्सिनाबी।

१७सत्यम्ह साक्षीं

खःगु साक्षी बी,
तर फताहा साक्षीं
फताहा खँ ल्हाइ।

१८बिचाः मयासे नवाःगु खं

तरवारं थें घाः याइ,
तर बिचाः यानाः नवाःगु खं
घाः नं लनी।

१९सत्य खँ

न्ह्याबलें ल्यनाच्च्वनी,
मखुगु खँ
ताः तुइ मखु।

२०दुष्टतय्गु नुगः न्ह्याबलें

मभिंगु खं जायाच्च्वनि,
तर भिंगु खं लय्ताः हइ।

२१धर्मीतय्त

गुबलें नं दुःख जुइ मखु,
तर दुष्टतय्त
दुःखया दुःख जक जुइ।

२२मखुगु खँ ल्हाइपिन्त

परमप्रभुं यय्कादी मखु,
तर सत्य खँ ल्हाइपिलिसे
वय्कः लय्तायादी।

२३बुद्धिमानतय्सं

थःत सःस्यू धकाः
क्यना जुइ मखु।

तर मूर्खतय्सं

थःगु मूर्खता ब्वया जुइ।

२४मेहनत याइगु ल्हातिं

शासन याइ,
अल्छीत च्यः
जुयाच्च्वनेमाली।

२५चितासू मन्त कि

मनूतय् नुगः क्वतुनी,
तर क्यातुगु वचनं
नुगः चंचंधाइ।

२६धर्मीतय्सं

थः पासापिन्त
भिंगु लँपु क्यनी।

दुष्टतय्सं धाःसा
मखुगु लँय् यंकी।

२७ अल्ल्छीतय्
मनं तुंगु पूवनि मखु।

तर मेहनत याइपिनि
यक्व धनसम्पत्ति दइ।

२८ धार्मिकताया लँपुइ
जीवन दु,
श्वं गुबलें नं
मृत्यु पाखे यंकी मखु।

भिंपिं पासापिं लिसे
जुइगु खँय्

१३ १ बुद्धिमान्ह काय्
थः बौन धाःगु खँ न्यनी।

तर घमण्डीह काय्
न्यनी मखु।

२ भिंगु महुतुं
भिंगु हे फल बी।

तर वँचु नुगःयापिन्सं
न्ह्याबलें ल्वापुख्यापु जक
यय्काच्वनि।

३ बिचाः यानाः नवाइपिन्सं
थःत बचय् याइ,

लाःलाःथे नवानाजुइपिं
नाश जुइ।

४ अल्ल्छी मनूतय्सं

न्ह्याक्व मनंतुंसां
पूवनि मखु।

मेहनत याइपिन्सं
न्ह्याक्व मनंतुंसां
पूवनी।

५ धर्मी मनूतय्सं
मखुगु खँ ल्हाये
यय्की मखु।

तर दुष्टतय्गु खं
मछालापुकी
व बेइज्जत वंकाजुइ।

६ भिंपिं मनूत
इमिगु धार्मिकतां यानाः
बचय् जुइ।

तर पापं यानाः
दुष्टत नाश जुइ।

७ गुलिसिनं थःके छुं मदु सां
थःत तःमि धकाः

क्यनाजुइ,
अले गुलिसिनं थःके दक्वं दयां नं
चीमि धकाः
क्यनाजुइ।

८ तःमिपिन्सं धिबां यानाः
थःत त्वःतकेफइ,
तर चीमिपिं सुं पाखें नं
ग्यानाच्वने माली मखु।

९ धर्मीपिं मनूत
जल्ल थिनाच्वंगु
मत थें खः,

- दुष्टत धाःसा
सीत्यंगु मत थें खः ।
- १०घमण्डं ल्वापु हइ,
तर सल्लासाहुति काइपिं
बुद्धिमान खः ।
- ११याकनं मुंकूगु धन
याकनं हे फुनावनी,
मेहनत यानाः मुंकूगु धन
अप्वयावनी ।
- १२थःम्हं मनंतुनागु पूमवन कि
सी थें जुइयः,
थःम्हं मनंतुनागु पूवनेगु धयागु
जीवनया सिमा थें खः ।
- १३भिंगु सल्लाह मन्यंमहय्सिनं
दुःख सीमाली,
अले न्यंमहय्सिनं
सिरपाः काये खनी ।
- १४बुद्धिमानपिं मनूतय्सं
ब्यूगु सल्लाह
जीवनया धाः थें खः ।
थुकिं न्ह्यागु कथंया दुःखकष्टं
पिहां वये फइ ।
- १५भिंगु नुगःयापिं मनूतय्त
हनाबना तइ,
तर पत्याः याये बहः
मजूपिं मनूत
नाश पाखे वनाचवंगु दइ ।
- १६बुद्धिमानपिं मनूतय्सं

- छुं नं याये न्ह्यः बिचाः याइ,
तर मूर्खतय्सं
फुइं जक क्यनाजुइ ।
- १७दुष्टमह दूतं
दुःखयागु खँ हइ,
तर भिंमह दूतं
भिं उसाँय हइ ।
- १८नवानाखँयात च्यूताः मतइपिं
चीमि व मछालापुकाः
चवनेमाली ।
तर न्यंमहय्सित हनाबना तइ ।
- १९मनंतुंगु पूवन कि
न्ह्याइपुसे चवनी ।
तर मूर्खत मनंतुंगु पूवकेत नं
मभिंगु ज्यां लिचिलेत
स्वइ मखु ।
- २०बुद्धिमानपिंलिसे जुइपिं
बुद्धिमान हे जुइ ।
मूर्खतलिसे जुइपिन्सं
थःत स्यंकी ।
- २१पापीतय्सं
दुःखकष्ट फयेमाली,
धर्मीतय्सं
सिरपाः कथं आशिष काइ ।
- २२भिंपिं मनूतय्सं
थः छय्-छुइपिन्त धकाः
धनसम्पत्ति त्वःताथकी ।
पापीतय्गु धन धाःसा
धर्मीतय्गु ल्हातिइ लाइ ।

२३चीमिपिं मनूतय्गु बुं
गाक्क हे अन्न सय्की।
तर अन्याय याइपिन्सं
लुतय् यानायंकी।

२४थः मस्तय्त माया याइपिन्सं
न्वाइ,
थः मस्तय्त माया मयाइपिन्सं
न्वाइ मखु।

२५धर्मीपिन्सं
प्वाः जायेक नयेखनी।
दुष्ट धाःसा
नयेपित्याकाः चवनेमाली।

हाःनाः मदुपिन्त
ग्वाहालि यायेगु खँय्

१४

१बुद्धि दुम्ह मिसां
थःगु छँ दय्की,
तर बुद्धि मदुम्ह मिसां
थःगु छँ स्यंकी।

२भिंगु लँय् जुइम्ह मनुखं
परमप्रभुया भय काइ,
भिंगु लँय् मजुइम्ह मनुखं
क्वहंका जुइ।

३मूर्खतय्गु खं
थःगु हे जँय् कथि दाय्की,
तर बुद्धिमानतय्गु खं
बचय् याइ।

४द्वहं मदुथाय्
भकारी नं प्वनी,
द्वहंया ग्वाहालिं

यक्व बालि सय्के फइ।

५भिंम्ह साक्षीं
मखुगु खँ ल्हाइ मखु,
फताहा साक्षीं
मखुगु जक साक्षी बियाजुइ।

६हेबाय्चबाय् यानाः
ज्ञान मालां गुबलें नं
ज्ञान लुइके फइ मखु,
तर नुगः क्वसाय्काः
माल धाःसा
अःपुक हे लुइ।

७मूर्खत पाखें
तापाक हे च्वँ,
इमिगु पाखें
छुं नं सीकेसय्के
फइ मखु।
८बुद्धि दुपिं मनूतय्सं
थःपिं गन वनाचवना धकाः
बांलाक थू,
तर मूर्खतय्सं
थःम्हं थःत
भंगः लानाचवनी।

९मूर्खतय्सं
थःपिनिगु पापया नं
च्यूताः तइ मखु,
भिंपिं मनूतय्सं
थःपिनिगु पापया
क्षमा माली।

१०थःगु दुःखसुख धयागु

थःमहं हे जक सी,
मेपिन्सं इनाकाये
फइ मखु।

११दुष्टतय्गु छँ
नाश जुयावनी,
भिंमह मनूया पाल धाःसा
ल्यनांचवनि।

१२थःमहं भिंगु लँ धकाः
ताय्काच्चवनागु लं नं
लिपा मृत्युया म्हुतुइ
थ्यंकाबीयः।

१३न्हिलारूवालां
मनया दुःख त्वपुइफु,
तर लय्ताः
दुःखय् हिले फु।

१४मभिंपिन्सं
थःपिनिगु मभिंगु ज्याया
लिचवः ला फये हे माली,
भिंपिं मनूतय्सं धाःसा
थःपिनिगु भिंगु ज्याया
सिरपाः काये खनी।

१५मूर्खं मनूतय्सं
न्ह्यागु खँ नं पत्याः याइ,
तर बुद्धि दुपिं मनूतय्सं
स्वांपुयाः जक
पलाः तया जुइ।

१६बुद्धि दुपिं मनूतय्सं
परमप्रभुया भय काइ,

अले मभिंगु ज्या
पाखें तापाक हे च्वनी।
मूर्खत धाःसा हरबरय् चाइपिं
व न्ह्यागु ज्यां बिचाः मयासे
हथासं याइपिं जुइ।

१७तंगुलुतय्सं
मूर्ख ज्या याइ,
भंगः लानाजुइपिं मनूतय्
मेपिन्सं घृणा याइ।

१८अज्ञानीत मूर्ख
धाय्काच्चवनेमाली,
बुद्धि दुपिन्सं
ज्ञानया मुकुट पुइखनी।

१९मभिंपिं मनूत
भिंपिं मनूतय्गु न्ह्यःने
व दुष्टत
धर्मीपिनिगु न्ह्यःने
क्वछुयेमाली।

२०चीमिपिं मनूत
थः जःलाखःला पाखें
क्वहांकाः च्वनेमाली,
तःमिपिं मनूतय् धाःसा
यक्व पासापिं दइ।

२१सुयातं क्वहांकेगु धयागु
पाप खः,
हाःनाः मदुपिन्त ग्वाहालि
याइम्हय्सित आशिष दइ।

२२छं मभिंगु ज्या यायेगु
बिचाः यात धाःसा

छं द्वंकाच्चन,
 भिंगु ज्या याइपिन्सं
 मेपिनि पाखें हनाबना
 व माया काये खनी।*

२३मेहनतं भिंगु फल दइ,
 खँ जक ल्हाना: नयां
 फवगिं जुइ।

२४बुद्धि दुपि मनूतय्त
 धनसम्पत्ति सिरपा: दइ,
 तर मूर्ख ज्यां
 मूर्ख हे जक जुइ।

२५ख:गु साक्षीं
 मनूतय्त बचय् याइ,
 मखुगु साक्षीं धोखा बी।

२६परमप्रभुया भय काइपिन्त
 भलसा दइ,
 अले इमि सन्तानयात तकं
 सुरक्षा दइ।

२७परमप्रभुया भय धयागु
 जीवनया मूल ख:,
 थुकिं मनूतय्त
 मृत्यु पाखें लित हइ।

२८सुं नं जुजु गुलि त:धं धयागु
 वया गुलि प्रजा दु
 धयागुलिं क्यनी,
 प्रजा मदय्कं

जुजु धयापिं छुं नं मखु।
 २९सह यानाच्चनेफुम्ह मनू
 बुद्धिमान ख:,
 तं क्यनाजुइपिन्सं
 थ:गु मूर्खता जक क्यनाजुइ।

३०नुग: लुधंकाच्चन कि
 उसाँय् बांलाइ,
 नुग: मुइका जुल कि
 म्हया क्वँय् हे ध्वगी।

३१सुनां चीमिपिन्त क्वत्यला जुइ,
 वं थ:त दय्कूम्ह परमेश्वरयात
 क्वह्यंकूगु जुइ,
 सुनां चीमिपिन्त हनाबना तइ,
 वं परमेश्वरयात
 हनाबना त:गु जुइ।

३२दुष्टत इमिगु मभिंगु ज्यां याना:
 नाश जुयावनी,
 धर्मीतय्त सीबलय्
 नं रक्षा यानातइ।

३३दुग्यां दुपिं मनूतय्के जक
 बुद्धिं बास च्वनी,
 मूर्खतय्सं बुद्धि धयागु
 छु धका: तकं सी मखु।

३४धार्मिकतां देशयात त:धंकी,
 पापं देशयात क्वथुनी।

३५जुजु बुद्धिमानम्ह च्य: खना:
 लय्ताइ,

अले मछालापुसे च्वंगु
ज्या याइम्ह च्यः खनाः
तं चाइ।

न्वानाखँयात नालाकायेगु खँय्

१५ १नाइसे च्वंगु लिसलं
तं क्वलाइ,
तर छाःगु लिसलं
तंयात ग्वाकी।
२बुद्धिमानयागु म्हुतुं
बुद्धियागु खँ पिहां वइ,
तर मूर्खतय्गु म्हुतुं
मूर्ख खँ जक पिहां वइ।

३परमप्रभुया मिखां
न्ह्याथासं खं,
भिंपिं व मभिंपिं निथ्वःसित नं
वय्कलं स्वयाचवनादीगु दु।

४भिंगु वचनं
जीवन व उसाँय् बी,
तर छाःगु वचनं
नुगलय् घाः याइ।

५मूर्खतय्सं जक
बौनं स्यंगु खँय्
च्यूताः तइ मखु,
बुद्धिमानतय्सं
थुकियात नालाकाइ।

६धर्मीपिनिगु धुकू
धनसम्पत्तिं जायाचवनि,

तर मूर्खतय्गु धनं
इमित भन् जक दुःख बी।
७बुद्धिमानपिनिगु म्हुतुं
ज्ञानया खँ पिहां वइ,
मूर्खतय्गु नुगः धाःसा
अथे जुइ मखु।

८परमप्रभु
दुष्टतय्सं छाःगु बलिं
लय्तायादी मखु,
भिंपिं मनूतय्सं याःगु प्रार्थनां
वय्कः लय्तायादी।

९परमप्रभुं
दुष्टतय्गु लँपुयात यय्कामदी,
तर धर्मी जुयाः जुइपिन्त
वय्कलं यय्कादी।

१०सुनां भिंगु लँ त्वःतावनी,
वयात बांमलाक सजाँय् बी।
सुनां न्वाःगु खँ
नालाकाइ मखु, व सी।

११कालयागु खँ ला
परमप्रभुया न्ह्यःने
सुलाच्वंगु म्हु सा,
मनूया नुगःया खँ जक
गथे यानाः सुले फइ?

१२कर्पिन्त हेबाय्चबाय्
यानाजुइपिन्सं
थःत भिकेगु यय्की मखु,
उकिं इपिं भिंपिं मनूत पाखें

तापाक हे जुयाजुइ।

१३लसतां जाःगु नुगलं
रूवाल्य लसता हइ,
तर स्याः नुगलं
आत्मायात रूव्यकी।

१४बुद्धिमान मनु
ज्ञानया नितिं आय्बुयाजुइ,
तर मूर्खतय्सं
मूर्ख खं हे यय्काच्चनि।

१५चीमिपिनिगु नितिं
न्ह्याबलें म्वाये थाकु,
तर लुधंपिनिगु नितिं
न्ह्याबलें भव्य्।

१६तःमि जुयाः
दुःख्य लानाच्चनेगु स्वयाः
चीमि जुयाः
परमप्रभुया भय कयाच्चनेगु
हे बांलाः।

१७महीपिं मनूतयथाय् वनाः
लाजा नयेगु स्वयाः
थःत यःपिं मनूतयथाय् वनाः
वाउँपाउँ नयेगु हे बांलाः।

१८तंगुलु मनूतय्सं ल्वापु थइ,
तर सह यायेफुपिं मनूतय्सं
ल्वापु ज्यंकी।

१९अल्छीतयगु लँय्
कंया कं जक दइ,
भिंपिनिगु लँ धाःसा

मूर्ख खः।

२०बुद्धिमानम्ह कायनं
बौयात लय्ताय्की,
मूर्खम्ह कायनं
थः मांयात हेला याइ।

२१मूर्ख मनूत
थःगु मूर्ख ज्याय् हे
लय्तायाच्चनि,
तर बुद्धिमान मनूतय्सं
छु भिं व हे जक याइ।

२२गुलि काये फु
उलि हे सल्लाह का,
अले जक ज्या ताःलाइ।
सल्लाह मकासे
याःगु ज्या ताःलाइ मखु।

२३माःगु इलय्
माःगु लिसः बीबलय्
मनूत गुलि लय्ताइ।

२४बुद्धि दुपिन्सं लीगु लं
इमित च्वजाःगु
जीवन पाखे न्ह्याकी,
अले मृत्यु पाखें तापाक यंकी।

२५घमण्डीतयगु छँयात
परमप्रभुं नाश यानादी,
भाःत मदुपिं मिसातय्गु
सम्पत्ति धाःसा
रक्षा यानातइ।

२६दुष्टतयगु खँय्

परमप्रभु लयतायादी मखु,
तर भिंपिं मनूतयूगु खँय्
वयूकः लयतायादी।

२७मभिंगु ज्या यानाः

मुंकूगु कमाइनं
छँय् संकट हइ।

घुस काये मते,
अले छ यक्व म्वाइ।

२८भिंपिं मनूतयूसं नवाये न्ह्यः

बांलाक बिचाः याइ।

दुष्टतयूसं धाःसा
लाःलाःथे नवाइ।

२९परमप्रभु दुष्टत पारखें

तापाक हे च्वनादी,
वयूकलं धर्मीतयूगु
प्रार्थना धाःसा न्यनादी।

३०लसतां जाःगु ख्वालं

नुगःयात चक्कंकाबी।

भिंगु वचनं

म्हयात तागत बी।

३१थःगु द्वं

भिकेत न्ह्यचिल धाःसा
छ बुद्धिमान खः।

३२अनुशासनयात च्यूताः

मतइपिन्सं

थःत हे स्यंकी,

थःगु द्वं भिकीम्ह मनु
बुद्धिमान खः।

३३परमप्रभुया भय

कायेगु धयागु हे

ज्ञान खः।

क्वमिलु जुल कि

हनाबना नं याइ।

मनुखं ग्वसाः ग्वइ,

परमप्रभुं क्वःछिनादी

१६ १भीसं थीथी ग्वसाः ला
थःपिन्सं हे ग्वइ,

तर क्वःछीगु ज्या धाःसा
परमेश्वर पारखें जुइ।

२मनूतयूत थःपिनिगु ज्याखँ ला
फुक्कं पाय्छि हे थें च्वनी।

तर परमप्रभुं उकियागु
मनसुवाः छु खः धकाः
जाँचय् यानादी।

३थःमं यायेगु न्ह्यागुं ज्या

परमप्रभुयात लःल्हानाब्यु,
अले छंगु फुक्क ज्या ताःलाइ।

४परमप्रभुं फुक्कं थःगु हे

तातुना कथं दयूकादीगु खः।

दुष्टतयूत तक नं वयूकलं हे
विनाशया ईयात धकाः
दयूकादीगु खः।

५घमण्डीतयूत परमप्रभुं

घृणा यानादी,

इमित सजाँय मजुइ हे मखु।

६विश्वास यायेबहःम्ह जुयाः

व गुबलें मफुइगु मायां हे
छिमिगु पाप क्षमा जुइ।

परमप्रभुया भयं
मनूत पाप पाखें लिचिली।

७परमप्रभुयात लय्ताय्केगु
भवलय्

छिमिसं थः शत्रुतय्त नापं
पासा याये फु।

८मभिंम्ह मनू जुयाः

तःमि जुइगु स्वयाः

भिंम्ह मनू जुयाः

चीमि जुयाचवनेगु हे बांलाः।

९मनूतय्सं

थथे याये अथे याये धकाः

ग्वसाः ग्वइ,

तर परमप्रभुं हे छु यायेगु धकाः

क्वःछिनादी।

१०जुजुं अधिकार दुम्हं थें नवाइ,
वयागु खँ न्ह्याबलें पाय्छि जुइ।

११परमप्रभुं पाय्छि कथं
बनेज्या याइगु

व मद्रंक् धः ताल्जु

छचलीगु यय्कादी।

१२जुजुं मखुगु ज्या यय्की मखु,
छाय्धाःसा न्यायं हे

जुजु बल्लाइ।

१३जुजुं खःगु खँ न्यने यय्की।

अले खःगु खँ ल्हाइपिन्त

यय्की।

१४जुजुया तं धयागु

मृत्युया दूत थें खः,

बुद्धिमानतय्सं उकियात

क्वलाकेत स्वइ।

१५जुजु लय्ताइगु धयागु

जीवन दइगु खः,

जुजुं यय्कीगु धयागु

वा वयाः चकने थें खः।

१६लुं दइगु स्वयाः

बुद्धि दइगु गुलि बांलाः,

अले वहः दइगु स्वयाः

भिंगु न्याय दइगु गुलि बांलाः।

१७भिंगु लँय् जुइगु धयागु

पाप पाखें तापायेगु खः,

थः गन वनाचवना धकाः

बिचाः यानाजुल कि

वं थःगु जीवनया रक्षा याइ।

१८अप्वः घमण्ड यात कि

नाश जुइ,

तःधंछुया जुल कि

क्वःदली।

१९लुतय् यानाहःगु सम्पत्तिं

तःधंछुना जुयेगु स्वयाः

तःधंमछुसे चीमि

जुयाचवनेगु हे बांलाः।

२०छन्त छु स्यंगु खः,

उकी ध्यान व्यु,

अले छंगु ज्या ताःलाइ।

परमप्रभुयात विश्वास याइपिन्त

आशिष दइ।
 २१ बुद्धिमानपिं मनूतयत्
 इमिगु खं हे सीके फइ।
 गुलि नाइक नवात
 उलि हे मनूतयगु
 नुगः साले फइ।
 २२ थूपिनिगु नितिं
 बुद्धि धयागु
 जीवनया मुहान खः।
 मूर्खतां यानाः
 मूर्खतयसं सजाँय फयेमाली।
 २३ बुद्धिमानपिं मनूतयसं
 बिचाः यानाः जक नवाइ,
 इमिगु खं
 न्यनीपिनिगु नुगः त्याकी।
 २४ नाइसे च्वंगु वचन
 कस्ति थें खः,
 थुकिं नुगः चंचं धाइ,
 अले म्हयात तागत बी।
 २५ गुलिं गुलिं लँ स्वयेबलय्
 बांलाः थें जुइ,
 तर उकिं मृत्युतक थ्यंकेफु।*
 २६ ज्या याइपिन्सं प्वाःया नितिं
 अज्ज अप्वः मेहनत याइ,
 छायाधाःसा इमि थःगु पित्याः
 लंकेत नं अथे यायेमाली।
 २७ दुष्टतयसं मेपिन्त

स्यंकेगु जक स्वयाच्चनी,
 इमिगु खँ हे नं
 मिप्वाः थें जुइ।
 २८ दुष्टतयसं म्वाः मदुगु खं
 कचवं पिकयाजुइ।
 अले पासा पासाया दथुइ
 ल्वापु पिकयाबी।
 २९ ल्वापुखिचा मनूतयसं
 थः पासापिन्त ह्यय्काः
 मखुगु लँय् यंकी।
 ३० मिखा कय्कुंकाः जुइपिन्सं
 मभिंगु मतिइ तयाजुइ,
 अले म्हुतु पकुचिंकाः
 जुइपिनिगु नुगलय्
 हाकु थानाच्चनि।
 ३१ तुयुगु सँ
 तःजिगु हनाबना खः,
 भिंगु ज्यां जक थ्व चूलाइ।
 ३२ बल्लायेगु स्वयाः
 सह यायेगु तःधं।
 देश देशयात त्याकेगु स्वयाः
 थःगु मनयात
 त्याकेगु हे तःधं।
 ३३ भीसं थःथःम्हं थःगु खँ
 क्वःछिना जुये,
 तर परमप्रभुं हे
 फुक्क खँ क्वःछिनादी।

भीगु नुगः

परमप्रभुं जाँचय् याइ

१७

१ ल्वापुख्यापुं जाःगु छैय्

भव्य् नयेगु स्वयाः

याउँक स्वः मरि जक

नयाचवनेगु बांलाः ।

२ भिंम्ह च्यलं

मभिंम्ह काय्या थाय्

काये फु,

अले दाजुकिजां थें

अंश नं काये फु ।

३ लुं व वहः

मिइ तयाः जाँचय् याइ ।

तर भीगु नुगः

परमप्रभुं जाँचय् याइ ।

४ मभिंपिं मनूतय्सं

मभिंगु हे खँ न्यनी,

फताहा खँ ल्हाइपिन्सं

फताहा खँ हे न्यनी ।

५ चीमिपिन्त क्वह्यंकीपिन्सं

थः सृष्टिकर्तायात हे

क्वह्यंकूगु जुइ ।

मेपिनि मज्यूगुलिइ

लय्ताइपिन्त

सजाँय जुइ ।

६ छय्-छुइपिं

बुराबुरितय्गु न्हाय् खः,

अले मांबौ

मस्तय्गु न्हाय् खः ।

७ तः धंपिं मनूतय्त

मखुगु खँ ल्हायेगु मल्वः,

मूर्खतय्गु म्हुतुं

भिंगु खँ ल्हाइगु मल्वः ।

८ घुस बीम्हय्सिगु निंतिं

व म्वहनी थें जुइ,

न्हाथाय् वंसां ताःलाइ धकाः

वं मतिइ तइ ।

९ सुयागुं दोष

क्षमा यायेगु धयागु हे

वयात थः मनू

यानातयेगु खः,

दोषयात जक

कुत्तुकुलाचवन कि

पासापिं बायेमाली ।

१० मूर्खतय्सं सछिकः

दाय्काः काइगु ज्ञान

बुद्धि दुम्ह मनुखं

छक्कः न्वायेवं काइ ।

११ मभिंपिं मनूतय्सं न्हाबलें

पंगः जक थानाचवनि,

अज्याःपिन्त नुगलय्

हि मदुम्ह छ्वयाः

सजाँय बी ।

१२ मूर्ख ज्या याये त्यंम्ह मूर्ख

ध्वदुइगु स्वयाः

मचा तंम्ह भालु

ध्वदुइगु हे बांलाः ।

१३ भिंगुया पलेसा मभिंगु

याइम्हयसिया छँनं
 मभिं धयागु
 गुबलें चिलावनी मखु।
 १४ ल्वापु धयागु
 लःया मूल तज्याये थें खः,
 उकिं थ्वयात
 न्यनावने न्ह्यः हे दिकाब्यु।
 १५ दोष मदुपिन्त दोष बीगु
 व दोष दुपिन्त दोष मबीगु
 नितां परमप्रभुयात मयः।
 १६ मूर्खतय्सं आखः सय्केत
 धिबा फुकेगु सितिं खः,
 छायाःसा इमिके
 आखः सय्केगु मन हे मदु।
 १७ पासा धयापिं
 पासा हे जक खः,
 दाजुकिजा धयापिं दुःखय् नं
 ग्वाहालि याइपिं खः।
 १८ ज्यू मज्यू मस्यूपिं जक
 कर्पिनिगु कालबिलय्
 थः जमानी च्वनाबी।
 १९ ल्वापुख्यापु यय्कीपिन्सं
 पाप यय्की।
 न्ह्याबलें फुइँ यानाजुइपिन्सं
 विनाश हइ।
 २० मभिंगु बिचाः तइपिं
 व मखुगु खँ ल्हाइपिं मनूतय्त
 गुबलें बांलाइ मखु,
 इपिं नाश जुइ।

२१ मूर्खम्ह काय्या बौयात
 दुःख बाहिकं सुख धयागु
 गुबलें जुइ मखु।
 २२ चक्कंगु नुगः
 भिंगु वासः थें खः,
 न्ह्याबलें नुगः मछिकाच्वन कि
 म्हया क्वयँ हे गनावनी।
 २३ मभिंपिं मनूतय्सं
 सुलाः सुलाः घुस काइ,
 अले न्याय हे
 अःखतं यानाबी।
 २४ बुद्धि दुपिन्सं
 छु याःसा
 बांलाइ धकाः सी,
 तर मूर्खतय्सं
 थःगु मिखा न्ह्याबलें
 उखेंथुखें चाहिकाच्वनी।
 २५ मूर्खम्ह काय्नं
 अबुया नुगः र्व्वय्की,
 मांयात दुःख बी।
 २६ भिंपिन्त दण्ड बीगु
 व बांलाःगु ज्या याःपिन्त
 सजाँय बीगु पाय्छि मजू।
 २७ सःस्यूपिं मनूत
 अप्वः नवाइ मखु,
 दुग्यां दुपिं मनूत
 तंम्वइ मखु।
 २८ मूर्ख मनू नं सुम्क च्वन कि
 सःस्यूम्ह थें खने दइ।

म्हुतुया वचन
मनूया शक्ति खः

१८ १याकःचा जक जुइम्ह मनुखं
थःगु जक बिचाः याइ।

वं मेपिनिगु खःगु खँ नं
मानय् याइ मखु।

२मूर्खतय्सं
थू मथूया बिचाः याइ मखु,
थःगु खँ जक
द्यःने तयेत स्वइ।

३मखुगु ज्यां मछालापुकी,
अले न्हाय् भुइकी।

४ज्ञानया खँ तःजाःगु गालं
थहां वयाच्वंगु
लःया धाः थें खः।

५दोषीया पँ लिनाः
निर्दोषम्हयसित द्वपं बियेगु
पाय्छि मजू।

६मूर्खतय्सं ल्वापु थयेगु
धयागु हे
थःपिन्त दाय्केत
धाःगु खः।

७मूर्खतय्सं नवायेगु
धयागु हे
थःम्हं थःगु विनाश मालेगु खः।
अले थःगु हे खँय्
तक्यनेगु खः।

८म्वाःमदुगु खँ न्यनेगु धयागु
सवाः वःगु नसा

नये थें खः।

थ्व मनूतय्गु नुगः
दुनेथ्यंक दुहां वनी।

९अल्छीम्ह मनू
नाश यानाजुइम्ह मनू थें खः।

१०परमप्रभुयागु नां
बल्लाःगु किल्ला थें खः।

धर्मी मनूत थन वनाः
थःगु रक्षा याये फइ।

११तःमिपिं मनूत
थःपिनिगु धनसम्पत्तिं हे
शहरया प्यखें च्वंगु ततःजाःगु
व बल्लाःगु पःखालं थें
रक्षा याइ धकाः च्वनी।

१२क्वमिलुपिन्त हनाबना तइ।
घमण्डीत विनाश पाखे
न्हां वनाच्वनी।

१३लिसः बी न्हाः
खँ न्यनेगु या,
मखुसा छ मूर्ख जुइ,
अले मछालापुकी।

१४मनूतय्त म्हं मफइबलय्
म्वायेगु इच्छां वयात
लिधंसा बियाच्वनी।
तर थज्याःगु इच्छा मन्त कि
मनूतय्गु म्वायेगु आशा
नं फुनावनी।

१५सःस्यूपिं मनूतय्सं
न्हाबलें सय्केगु मनसुबा
तयाच्वनि,

अले मालाचवनि ।

१६सुं तःधंपिं मनूतय्त
नापलाये मास्तेवःसा
कोस्यालि ज्वनाः हुं ।
थुकिं नापलायेत अःपुकी ।

१७मुद्दा जुइबलय्
विपक्षी वयाः
न्ह्यसः मततले
न्हापा नवानाचवंह
मनूयागु खँ हे
पाय्छि थें चवनी ।

१८निम्हं उतिकं हे
धिसिलाःपिं जुल कि
चिट्टा तयाः त्याःबू क्वःछी ।

१९थः दाजुकिजापिन्त
ग्वाहालि या ।
अले इमिसं शहरया
बल्लाःगु किल्लां थें
छन्त रक्षा याइ ।
ल्वापुं दाजुकिजाया
लुखा तिनाबी ।

२०म्हुतुया फलं
मनूतय् प्वाः जाइ ।
म्हुतुं पिहां वःगु खँग्वलं
मनूतय्त लुधंकी ।

२१म्हुतुया वचनं
जीवन व मृत्यु क्वःछी ।
उकिं थःगु वचनया फल
थःम्हं फयेमाली ।

२२मनूतय्गु तःधंगु

सम्पत्ति धयागु हे

वया कलाः खः,

अले परमप्रभुया कृपा नं ।

२३चीमिपिन्सं लिसः बीबलय्
क्वमिलु जुयाः नवाइ,
तःमिपिन्सं नवाइबलय्
छाक्क नवाइ ।

२४गुलिं गुलिं पासापिं
स्यंकाबीपिं नं दु ।
गुलिं पासापिं धाःसा
दाजुकिजा स्वयाः
नं स्याःन्याःपिं जुइ ।

परमप्रभुया भय काइपिन्त
जीवन दइ

१९ बेमान व मूर्ख जुयाः
म्वायेगु स्वयाः

चीमि व इमान्दार जुयाः
म्वायेगु हे बांलाः ।

२ज्ञान मदय्क जोश जक
दयां मगाः,
हथासं याःगु ज्या स्यनी ।

३मनूतय्सं थःगु हे मूर्खतां
थःत स्यंकी,
अले परमप्रभुयात
तं क्यनी ।

४धिबां यक्व पासापिं दय्की
धिबा मन्त कि

दुपिं पासापिं नं तनावनी ।

५मखुगु साक्षीबीपिन्त
सजाँय मजुइ मखु,
अले मखुगु खँ ल्हानाजुइपिं
बिस्युं वनेफइ मखु।

६दक्वसिनं तः धंपिनिगु नुगः
त्याकेत स्वइ,
सकसिनं बीफुपिन्त जक
पासा दय्केत स्वइ।

७चीमिपिलिसे
थःथितित नं तापानावनी,
पासापिं भन गुलि जक
चिलावनेत स्वइ!
न्ह्याक्व हे ल्यूल्यू जूसां
चीमिपिन्सं
पासा दय्केफइ मखु।

८ज्ञान कायेगु धयागु
थःमहं थःत माया यायेगु खः।
थःमहं कयागु ज्ञान त्वःफिके मते,
थुकिं छन्त भिं जुयावइ।

९मखुगु साक्षी बीपिन्त
सजाँय मजुइ मखु।
मखुगु खँ ल्हाइपिं
नाश जुइ।

१०मूर्खतय्त मोजमज्जा यानाः
चवनेगु मल्वः,
अथे हे दासं जुजुयात
शासन यायेगु
भन हे मल्वः।

११बुद्धि दुपिं मनूतय्सं

थःगु तंयात क्वत्यलातइ।
अले नुगलय् स्याःगु खँयात नं
मिखा तिस्सिनाबीगु
इमिगु तःजिगु गुण खः।

१२जुजुया तं धयागु
सिंहया सः थें खः,
तर वयागु कृपा
घाँसय् च्वंगु सुतिलः थें खः।

१३मूर्खपिं मस्त
बौया निंतिं विनाश खः,
ल्वापु खिचाम्ह कलाः
तिकितिकि
ज्वयाच्वंगु लः थें खः।

१४छँ व धनसम्पत्ति
बौया पारखें वइ,
तर भिंमह कलाः
परमप्रभुया पारखें दइ।

१५अल्छीत
न्ह्यालं जक ब्वानाचवनि,
अल्छीत प्वाः
घांलाकाः चवनेमाली।

१६परमप्रभुया आज्ञा न्यंपिन्सं
जीवनया रक्षा याइ,
मन्यंपिं सिनावनी।

१७सुनां चीमिपिन्त
ग्वाहालि याइ,
वं परमप्रभुयात त्याय्ब्यूगु जुइ,
वय्कलं लिपा पुलाबी।

१८ इलं लाः बलय् हे
 थः मस्तय्त भिंकि,
 मखुसा छं
 थः मस्तय्त स्यंकी।
 १९ तं मभिंपिं मनूतय्सं
 न्ह्याबलें दुःख बियाचवनी,
 इमित छकः त्वःतल कि
 न्ह्याबलें दुःख बियांचवनि।
 २० सल्लाह न्यनिमह
 व वकथं जुइमह मनू
 लिपा बुद्धिमान जुइ।
 २१ मनूतय्गु नुगलय्
 थीथी कथंया ग्वसाः
 दयाचवनी।
 तर परमप्रभुया ग्वसाः हे
 जक पूवनी।
 २२ आसाकुति जुयेगु धयागु
 मछालापुसे चवंगु खँ खः।
 मखुगु खँ ल्हानाजुयेगु स्वयाः
 चीमि जुयाचवनेगु बांलाः।
 २३ परमप्रभुया भय काइपिन्त
 जीवन दइ।
 परमप्रभुया भय काइपिन्त
 दुःख जुइ मखु,
 अले छुं कथंया मभिं जुइ मखु।
 २४ अल्ल्छीतय्सं
 लहातिइ जाप्ये ला काइ,
 तर म्हुतुइ तक हे

यंकी मखु।
 २५ नागःतुगः यानाजुइपिं
 मनूतय्त सजांय बिल कि
 बुद्धि मदुपिं मनूतय्सं
 ज्ञान काइ।
 ज्ञान दुपिं मनूतय्त न्वात कि
 इमिसं अज्ज ज्ञान काइ।
 २६ थः बौयात लुतय् याइपिं,
 मांयात पितिनीपिं काय्पिं
 मछाः मजूपिं
 व इज्जत मदुपिं मनूत खः।
 २७ हे जिमि काय्!
 छं सय्केगु सीकेगु ज्या
 न्यनेगु त्वःतल कि
 छ थःगु बुद्धिइ लगय् जुइ।
 २८ मखुगु साक्षीं
 न्याययात हिस्याइ,
 अले दुष्टयागु म्हुतुं
 दुष्ट खँ नुनाछ्वइ।
 २९ तः धंछुयाजुइपिन्त दण्ड बी,
 मूर्खतय्सं लहाः नइ।
 लुं वहः स्वयाः
 भिंगु वचन तः धं
 २० १ दाखमद्यं हाःहू याकी,
 अय्लाखं ल्वापु हइ।
 थ्व नितां त्वनीपिन्के
 बुद्धि दइ मखु।
 २ जुजुयागु तं धयागु
 सिंहयागु सः थें खः,

सुनां वयात तं पिकाय्की,
 वयागु ज्यान वनी।
 ३मूर्खतय्सं
 ल्वापु थयेगु स्वइ।
 थव पाखें
 तापायेगु मनूतय्गु निंतिं
 हनेबहः जू।
 ४अल्छी मनुखं इलय् पी मखु,
 अले लयेगु इलय्
 वयात छुं हे दइ मखु।
 ५मनूतय्गु बिचाः
 तःजाःगु गालय् च्वंगु लः थें खः,
 बुद्धि दुपिं मनूतय्सं
 थवयात सालाः काइ।
 ६सकसिनं थःत
 विश्वास याये बहःमह
 मनू खः धकाः धयाजुइ।
 तर सुनां अज्याःमह मनू
 लुइके फइ?
 ७धर्मी मनूत
 दोष मदय्क् जुइ।
 अले परमेश्वरं
 वयां लिपाया इमि मस्तय्त
 आशिष बियादी।
 ८जुजु न्याय यायेत
 सिंहासनय् च्वनीबलय्
 वं मभिंगु फुककं हायाछ्वइ।
 ९सुनां धाये फु —
 “जिगु थःगु नुगः यचु,
 अले जिं थःगु पाप

हुयाछ्वये धुन” धकाः?
 १०परमप्रभुं
 गेंसु मलाःगु धः ताल्जुयात
 यय्कादी मखु।
 ११छम्ह मचायागु पहःचहलं नं
 वयागु चालचलन बांलाः
 बांमलाः धकाः सीके फु।
 १२न्यनेत न्हायपं
 व स्वयेत मिखा नितां
 परमप्रभुं बियादीगु खः।
 १३द्यनाः जक जुल कि
 छं प्वाः द्यांलाइ
 मिखा चाय्काः जुल कि
 छं यत्थे नयेत गाइ।
 १४न्याः वनिपिन्सं
 थव नं थिकय् जुल,
 व नं थिकय् जुल
 धकाः भाः याइ,
 अले पुलाः वनेवं
 भाः यायेफुगुलिइ
 थःमहं थःत च्वछाइ।
 १५ततःजिगु लुं, तिसा यक्वं दु,
 तर ज्ञानं जाःगु वचन ति
 तःजिगु तिसा छुं म्दु।
 १६महमस्यूपिं मनूतय्गु
 कालबिलय् जमानी
 च्वनिपिं मूर्ख
 मनूतय्गु सम्पत्ति हे
 जमानी तयाबी।
 १७बेइमान यानाः मुंकूगु सम्पत्ति

न्हापा ला
 सवाः वःगु नसा थें च्वनी,
 तर याकनं हे
 व म्हुतु जायेक फि जुयाबी।
 १८भिंगु सल्लाह का,
 अले ताःलाइ,
 सल्लाह मकायेकं
 ल्वाः वने मते।
 १९अप्वः खँ ल्हानाजुइपिन्सं
 खँ कथुइ थाकातये फइ मखु।
 उकिं, अप्वः खँ ल्हानाजुइपिलिसे
 तापाक हे च्वँ।
 २०सुनां थः मांबौयात सराः बी,
 वयागु जीवन
 खिउँबलय् मत सी थें जुइ।
 २१अःपुक दुगु सम्पत्तिं
 भिं याइ मखु।
 २२मभिया पलेसा
 मभिं हे याये धाये मते।
 परमप्रभुयाके भलसा ति।
 वय्कलं फुक्कं ज्यंकाबी।
 २३गैसु मलाःगु धः ताल्जु
 छचलीपिन्त
 परमप्रभुं घृणा यानादी।
 २४मनूतय्गु लँपु
 परमप्रभुं हे क्वःछिनादीगु दु,
 मनूतय्सं गये यानाः
 थःगु लँपु थुइके फइ?
 २५परमेश्वरयात
 छुं नं देछाये न्ह्यः

बांलाक बिचाः या,
 मखुसा लिपा
 पस्ताय् चाये माली।
 २६बुद्धिमानम्ह जुजुं दुष्टतय्त
 ल्ययाः ल्ययाः सजाँय बी।
 २७भीगु दुनुगःया बिचाः
 परमप्रभुं बियादीगु मत खः,
 थ्वं भीगु नुगःयात कुत्तुकुली।
 २८परमेश्वरया दया व भलसां हे
 शासकतय्गु शासन
 बचय् जुयाच्वनि।
 २९मनूतय्सं
 ल्याय्म्हतय्गु तागतयात
 च्वछाइ,
 अले बुराबुरितय्गु तुयुसँयात
 हनाबना तइ।
 ३०म्हया घाःपालं नं
 मभिं तनावने फु।

परमप्रभु हे हामा खः
२१ १जुजुया नुगः
 परमप्रभुया ल्हातिइ दु,
 गुबलय् मंदइ
 उबलय् वय्कलं
 थ्वयात हीकादी।
 २मनूतय्त थःगु फुक्कं खँ
 पाय्छि थें ताइ,
 तर परमप्रभुं इमिगु नुगः
 जाँचय् यानादी।

३परमप्रभुयात भीसं छायेगु
 देछा स्वयाः
 छु भिं, छु पाय्छि जू
 व हे याःगु यः ।
 ४तःधंछुयाजुइगु मिखा,
 घमण्ड याइगु नुगः
 व मभिंगु ज्याया लिच्चः
 पाप खः ।
 ५बांलाक बिचाः यानाः
 ग्वसाः ग्वयाः याःगु ज्यां
 उलाय्फुलाय् याइ,
 हथासं याःगु ज्यां
 फवगिं यानाबी ।
 ६मखुगु खँ ल्हानाः
 दय्कूगु सम्पत्ति
 ब्वयावनिगु हा थें खः,
 अले कालया स्वःतिपाँय् खः ।
 ७दुष्ट थःपिनिगु हे
 ल्वापुख्यापुं न्हनावनी,
 इपिं भिंगु ज्याखँ यायेत
 मानय् जुइ मखु ।
 ८मखुगु ज्या याइपिनिगु
 लँ बेक्वइ,
 दोष मदुपिनिगु
 लँ तप्यनी ।
 ९ल्वापुखिचा कलाःलिसे
 छखा हे छँय् च्वनेगु स्वयाः
 कःसिया छकुनय्
 याकःचा च्वनेगु बांलाः ।

१०दुष्ट मनूतय्सं
 न्ह्याबलें मभिंगु हे
 बिचाः यानाच्चनि,
 इमिसं सुयातं दया याइ मखु ।
 ११तःधंछुया जुइपिन्त
 सजाँय् बीबलय्
 बुद्धि मदुपिं मनूतय्सं
 ज्ञान काइ ।
 ज्ञान दुपिं मनूतय्त न्वात कि
 इमिसं अज्ज ज्ञान काइ ।
 १२तसकं धर्मीम्ह परमेश्वरं
 दुष्टतय्गु छँय्
 छुछु जुयाच्चन धकाः स्यू,
 वय्कलं इमित नाश यानादी ।
 १३सुनां हाःनाः मदुपिनिगु
 ख्वःसः न्यनी मखु,
 वयागु ख्वःसः नं
 सुनानं न्यनी मखु ।
 १४सुचुका ब्यूगु कोस्यालिं
 तं स्यानाबी ।
 १५न्याय जुइबलय्
 धर्मीपिं लय्ताइ,
 अले दुष्टत गयाइ ।
 १६सु मनू भिंगु लँ त्वःताः
 मभिंगु लँय् जुइ,
 व मनू कालया म्हुतुइ लाइ ।
 १७अय्लाः त्वनाः मोजमज्जा
 जक यानाजुइपिं
 गुबलें नं तःमि जुइफइ मखु ।

१८दुष्ट मनूतय्सं
धर्मी मनूतय्त बीत
स्वःगु दुःख
थःपिन्सं हे फयेमाली ।

१९ल्लापुखिचा
व कच्कच् जक
यानाच्वनिम्ह
कलाःलिसे च्वनेगु स्वयाः
याकःचा मरुभूमिइ
च्वंवेगु हे बांलाः ।

२०बुद्धि दुपिं मनूतय्गु छँ
धनसम्पत्तिं जाइ,
मूर्ख मनूतय्सं
थःके दुगु नं फुकी ।

२१धार्मिकता व
गुबले मफुइगु मायाया
ल्यूल्यू जुइपिन्त जीवन दइ,
मेपिन्सं हनाबना तइ ।

२२बुद्धिमानतय्सं
बल्लाःपिं मनूतय्गु शहरय्
हय्काइ,
अले इमिसं भलसा कयातःगु
किल्ला थुनाबी ।

२३थःगु म्हुतु व मेयात
कःघायेफुम्हय्सिनं
थःत दुःखं बचय् याइ ।

२४मेपिन्त कुंखिनाजुइपिं मनूत
घमण्डी व जिदिवाल जुइ,
इपिं थाःगाः मदय्क
च्वय्च्वय् धयाजुइ ।

२५अल्लीत थःपिनिगु हे
इच्छाया हुनिं फुनावनी,
छाय्धाःसा इमिगु ल्हातिं
ज्या याइ मखु ।

२६इमिसं चच्छिन्हिच्छं
लोभ जक याना च्वनी,
तर धर्मी मनूतय्सं न्हाबले
नुगः मस्याकुसे बियाच्वनी ।

२७दुष्ट मनूतय्सं
छाःगु बलियात
परमप्रभुं घृणा यानादी,
अज्ज ला मभिंगु मतिइ तयाः
छाःगु ला भन दकल्य्
यय्कादी मखु ।

२८फताहा साक्षी बीम्ह
मनूयागु खँ सुनानं न्यनी मखु,
तर बिचाः यानाः
नवाइम्हय्सिगु खँ
सकसिनं यय्की ।

२९दुष्टत फुइँ यानाः जुइ,
तर धर्मी मनूतय्सं बिचाः
यानाः जक पलाः छिनाजुइ ।

३०परमप्रभुयागु विरोधय्
सुं नं मनूया बुद्धि, ज्ञान
व ग्वसाः ताःलाये फइ मखु ।

३१लडाइँया नितिं सल ला
तयार याये फइ,
त्याःबू धाःसा
परमप्रभुया ल्हातिइ दु ।

धनसम्पत्ति स्वयाः नां तःधं

२२ १ धनसम्पत्ति स्वयाः
नां ल्ययेगु बांलाः,

लुँ वहः दइगु स्वयाः

हनाबना तय्काः

चवनेगु बांलाः ।

२ तःमि व चीमिया दथुइ

छता खँ उथें दु,

निम्हय्सितं परमप्रभुं

दय्कादीगु स्वः ।

३ बुद्धिमान मनुखं न्हापा हे

दुःख वयाच्चंगु सीकाकाइ,

अले बचय् जुइ,

तर छुं मस्यूपिं मनूत

तप्यंक व हे लँपुइ वनी,

अले दुःख सी ।

४ परमप्रभुया भय काल कि

व क्वमिलु जुल कि

नां व दांया नापं जीवन दइ ।

५ दुष्टतय्गु लँपुइ कं

व पंगः जक दइ,

थःगु जीवन यःपिं मनूत

थ्व लं तापाक हे जुइ ।

६ थः मस्तय्त भिंगु लँय् जुइकि,

बुरा जुइकाः तर्कं

इपिं व हे लँय् जुयाच्चवनी ।

७ चीमिपिं तःमिपिनि दास जुइ ।

त्यासा काःम्ह

त्यासा ब्यूम्हय्सिया दास जुइ ।

८ सुनां मभिंगु पी,

वं मभिंगु हे लइ,

अले इमिगु अन्याय नं फुइ ।

९ नुगः तफाःम्ह मनूयात

आशिष दइ,

छाय्धाःसा वं चीमिपिन्त नं

नकेत्वंकेगु याइ ।

१० कर्पिन्त हेबाय्चबाय्

याना जुइपिन्त पितिनाछ्व,

अले ल्वापुख्यापु व कचवं हे

दइ मखु ।

११ नुगः बांलाःम्ह

व नाइक नवाइम्ह मनूया

जुजु नं पासा जुइ फु ।

१२ परमप्रभुं

भिंगु खँ नुगलय् तइपिन्त

बिचाः यानादी,

अले फताहातय्गु ग्वसाःयात

आशां थ्यानादी ।

१३ अल्ल्हीतय्सं थथे मतिइ तइ —

“पिने सिंह दु ।

जि पिहां वन कि

वं जितः स्याइ ।”

१४ वेश्याया म्हुतु

तःजाःगु गाः स्वः,

परमप्रभुया तमय् लाइपिं

थुकी कुतुं वनी ।

१५ मस्तय्गु नुगलय्

म्वाःमदुगु खँ वयाच्चवनि,

तर इमित न्वानाः

थज्याःगु खं तापाकेमा ।

१६थःगु सम्पत्ति अप्वयूकेत
चीमिपिन्त क्वत्यलीपिं
व तःमिपिन्त कोस्यालि
बियाजुइपिं
फवगिं जुयावनी ।

ज्ञानया स्विता खँ

(२२:१७ — २४:२२)

१७बुद्धि दुपिन्सं छु धाल, न्यँ!
जिं स्यनागु खँ नुगलय् ति ।
१८श्वयात नुगलय् तयाः
म्हुतुं नवायेबलय्
छिमित आनन्द वइ ।
१९परमप्रभुयात
विश्वास याये फयेमा धकाः
थौं जिं छन्त श्व खँ स्यनाचवना,
छन्त हे!
२०जिं छिमित
भिंगु सल्हासाहुतिं जाःगु
व बुद्धिं जाःगु स्विता खँ
चवयाबियागु मखु ला?
२१छिमिसं सत्य खँ थुइमा,
अले छिमिथाय्
न्यंके छ्वयाहइपिन्त थुइकाः
बीफयेमा धकाः
चवयाबियागु मखु ला?

२२चीमिपिन्त फत धकाः

क्वत्यले मते ।

हाःनाः मदुपिन्त अदालतय्
ध्वंलाये मते ।

२३छाय्धाःसा परमप्रभुं
इमिगु मुद्दा स्वयादी ।
अले इमित लुतय् याःपिन्त
वय्कलं लुतय् यानादी ।

२४तंगुलु मनूतलिसे जुइ मते ।

२५मखुसा छिपिं नं इपिं थें हे
जुयावनी ।
अले थःथःमहं गालय् दुनी ।

२६मेपिनिगु त्यासाया जमानी
चवने मते ।

२७छुं जुयाः छं पुलेमफुत धाःसा
छ घनेगु लासा तकं
थनायनी ।

२८थः पुर्खा तयावंगु लागाया चिं
चीकाछ्वये मते ।

२९छिमिसं थःगु ज्याय् जाःमह
मनूयात खं ला?
वं लाःलाःपिं मनूतय्गु
ज्या यायेगु स्वयाः
जुजुयागु ज्या याइ ।

२३ १सुं तःधंमह मनू नापं नयेबलय्
छिमिसं थःगु न्ह्यःने
सु दु धकाः लुमंकि ।

२छ तसकं हे नगुलु जूसा
थःत बांलाक कःघा।
३वं न्ह्यच्याकूगु भ्वज्य्
लोभ याये मते,
छाय्धाःसा वं भंगःलायेत
स्वःगु नं जुइ फु।
४तःमि जुइत यक्व
घ्वंघ्वंस्यानाजुइ मते।
बुद्धिमान जुयाः थःत कःघा।
५मिखाफुति याये मलावं
धनया पपू बुयावइ,
अले इमा ब्वः थें ब्वयावनी।
६कन्जुस मनूयाथाय् भ्वय् वने मते,
वयागु माकुगु व साःगु
भव्या लोभ याये मते।
७इमिसं धायेत ला
“भपि, भपि” धाइ,
दुनुगलं धाःसा धयाच्वनि मखु।
इमिसं न्ह्याबलें धिबाया मू
बिचाः यानाच्वनि।
८छं नःगु फुककं ल्हयेमाली,
अले छं इमित च्वछायाः
खँ ल्हाःगु सितिं वनी।
९मूर्खतलिसे ज्ञानयागु
खँ ल्हाये मते,
इमिसं थ्वयात
हेबाय्चबाय् याइ।

१०थः पुर्खा तयाथकूगु
लागाया चिं चीके मते,
हाःनाः मदुपिनिगु जग त्यलाः
काये मते।
११छाय्धाःसा इमिगु सम्पत्ति
लिफ्यानाकाइम्ह
दकसिबय् बल्लाःम्ह परमप्रभु दु।
वय्कलं छिमिगु विरोधय्
मुद्दा ल्हनादी।
१२छु उजं ब्यूगु खः न्यँ,
ज्ञानयागु खँय् न्हाय्पं ब्यु।
१३मस्तय्त न्वायेगु दिके मते,
सजाँय बीवं इपिं सिनावनी मखु।
१४थुकिं इमिगु जीवन बचय् जुइ।
१५हे जिमि काय्,
छंगु नुगः बुद्धिं जाःसा
जिगु नुगः लय्ताइ।
१६छंगु म्हुतुं खःगु खँ नवात कि
जि दुनुगलं लय्ताये।
१७पापीतलिसे नुगः मुइके मते,
तर सदां परमप्रभुया
भय कयाच्वँ।
१८थुकिं यानाः छन्त सिरपाः दइ,
छ आशां द्याइ मखु।
१९हे जिमि काय् न्यँ,

अले बुद्धिमान जु।
 थःगु नुगः खःगु लँपुइ लाकि!
 २०अय्लाः त्वनाजुइर्पिलिसे
 जुइ मते,
 नगुलुतलिसे जुइ मते,
 २१छाय्धाःसा अय्लाःगुलु
 व नगुलुत फवगिं जुयावनी।
 न्ह्याबलें नयेगु
 व द्यनेगु जक
 यानाजुल धाःसा
 छं भ्वाथः लं फिनाजुये माली।
 २२थःत दय्कूमह
 थः बौया खँ न्यँ।
 अले बुरी जूमह थः मांयात
 हेला याये मते।
 २३सत्य, बुद्धि, दुग्यां व भिंगु खँ
 कायेगु स्व!
 थुमित मी मते।
 २४धर्मी मनूया बौ
 लय्तायेथाय् दु,
 अज्याःमह बौ
 दुनुगलं लय्ताइ।
 २५थः मांभौयात लय्ताय्कि,
 थःत बुइकूमह मांयात
 लय्ताय्कि।
 २६हे जिमि काय्!
 थःगु नुगः जितः ब्यु।
 अले थःगु मिखा

जिगु लँय् ला।
 २७वेश्यात व ल्यवःसिं मिसात
 तजाःगु गाः व तुं खः।
 २८इमिसं दाखुँतय्सं थें
 पियाच्चनी,
 अले मनूतय्त स्यंकी।
 २९-३०सु मनू अय्लाखय्
 भुलय् जुयाच्चनि,
 न्हून्हूगु अय्लाः त्वनाजुइ,
 व मनूयात न्ह्याबलें दुःख जुइ।
 न्ह्याबलें ख्वयाजुये माली,
 ल्वानाजुये माली,
 म्वाःसां म्वाःसां घाःपाः
 जुइकाः जुये माली,
 मिखा ह्याउँकाः जुये माली।
 ३१ह्याउँगु दाखमद्य हे जूसां
 उकी नुगः क्वसाय्के मते।
 ख्वलाय् लुइबलय्
 थ्व ज्वाल्ल च्वनी,
 अले साइ ख्वाःवः सां
 ल्वःवंके मते।
 ३२कन्हय् खुन्हु सुथय्
 छन्त विष दुम्ह
 सर्पं न्याः थें जुइ।
 ३३मिखाया न्ह्याःने
 अजू अजूचायापुगु लु लुयावइ,
 अले त्याजिक नवाये
 व बिचाः याये तकं फइ मखु।
 ३४छ जहाजया थामय् हुस्लुंपुयाः

समुद्रय् वनाच्चवंह
नांजवाः थें जुइ।

३५ अले छं धाइ —

“जितः इमिसं दाल,
तर जिं मचाः।

इमिसं जितः

गुबलय् दाल धकाः नं
जिं मचाः।

जि गुबलय् न्ह्यलं चाइ,
अले हाकनं त्वने फइ?”

२४

१ दुष्ट मनूतलिसे
नुगः मुइके मते,

इपिंलिसे जुइगु

मतिइ हे तये मते।

२ छायाः सा इमिगु नुगलय्

ल्लायेगु व स्यायेगु

खँ जक दइ,

अले दुःख बीगु जक

खँ ल्हानाजुइ।

३ बुद्धिया जगय् छँ नीस्वनी,

अले दुग्यंगु बिचालं

थ्वयात बल्लाकी।

४ गुगु छँय् ज्ञान दइ,

उकिया क्वथात

मूवंगु व बाबांलाःगु

सामानं छायापी।

५ बुद्धिमानम्ह मनु

बल्लाःम्ह मनु स्वयाः

शक्तिशाली जुइ।

बल स्वयाः बुद्धि तःधं।

६ उकिं, ल्वाःवने न्ह्यः

बांलाक बिचाः यायेमाः

तःम्हय्सिगु सल्लाह न्यनाः

ल्वाःवंसा जक त्याकेफइ।

७ मूर्खतय्गु निंतिं बुद्धि धयागु

तःजाःगु पहाड थें जुइ।

ततःधंगु खँय् सहलह जुइबलय्

इमिसं छुं हे खँ तयेफइ मखु।

८ न्ह्याबलें मभिंगु जक

ग्वसाः ग्वयाजुइपिं

दुःख बीपिं धकाः नां जाइ।

९ मूर्खतय्गु ग्वसाः पापं जाइ।

कर्पिन्त हेबाय्चबाय् जक

याइपिं मनूतय्त

सकसिनं मयय्की।

१० दुःखया इलय्

लिचिलिपिं मनूत

गुबलें न्ह्यज्याये फइ मखु।

११ अन्याय यानाः

स्यायेत्यंपिन्त बचय् या!

इमित त्वःतकेत लिज्याये मते।

१२ “थ्व जिगु ज्या मखु” धकाः

लिज्याये मते।

परमेश्वरं सकसिगु नुगःया खँ स्यू,

अले वय्कलं छिमित नं

स्वयाच्चवनादीगु दु ।
वय्कलं छिमिगु नुगल्य्
छु दु धकाः स्यू ।
वय्कलं सुनां छुछु याःगु दु,
व हे कथं लिच्चवः बियादी ।

१३हे जिमि काय्!

कस्ति न, छायाःसा व साः,
हाप्वल्य् च्वंगु कस्ति
चाकुसे च्वं ।

१४अथे हे बुद्धि नं

छंगु नुगःया नितिं
चाकुसे च्वनि ।
छं बुद्धियात काल धाःसा
छंगु आशा सितिं वनी मखु ।

१५दुष्ट मनूतय्सं थें

भिपिं मनूतय्त लुतय् यायेगु
ग्वसाः ग्वयाः जुइ मते ।
अले इमिगु छँनं इमित पितिने मते ।

१६भिपिं मनूत

न्हय्कः क्वदःसां
हाकनं दनावइ ।
तर दुष्ट मनूत
छकः विपत्ति वल कि हे
क्वदःगु क्वदलं तुं जुइ ।

१७थः शत्रुतय्त

विपत्ति वल धकाः
लय्ताये मते,

इपिं क्वःदल धकाः
लय्ताये मते ।

१८मखुसा परमप्रभु छिपिं खनाः

लय्तायादी मखु,
अले इमित सजाँय
बियादी मखु ।

१९दुष्ट मनूतय्सं यानाः

तं पिकाये मते,
दुष्टत खनाः
नुगः मुइके मते ।

२०छायाःसा दुष्टतय्गु

भविष्य धयागु हे दइ मखु,
इमिगु भविष्य खिउँसे च्वनी ।

२१हे जिमि काय्!

परमप्रभुया भय का,
अले जुजुयात हनाबना ति ।
अले विद्रोह यानाजुइपिलिसे
जुइ मते ।

२२इपिं घौपलखं हे

नाश जुयावनी ।
परमप्रभु व जुजुं
गज्याःगु सजाँय बियादी धकाः
सुनां छु स्यू?

ज्ञानया मेमेगु खँ

२३बुद्धि दुपिनिगु नितिं
मेमेगु खँ नं दनि —

न्याय यायेबल्य्
पक्षपात यायेगु बांमलाः ।

२४सुनानं दोषी मनूयात

दोष मदुम्ह

धकाः धाल धाःसा

वयात सकसिनं

सराः बी, घृणा याइ ।

२५दोषी मनूयात

सजाँय ब्यूम्ह न्यायाधीशया

भिं जुयावइ,

अले वयागु नां नं जाइ ।

२६खःगु लिसः पासाया चिं खः ।

२७न्हापां थःगु बुँज्या निं सिधय्कि,

अले थःगु नसात्वेँसाया

व्यवस्था या,

अले जक छेँ दनेगु ज्या या ।

२८थः जःलाखःलाया विरोधय्

कारण मदय्क

साक्षी बियाः जुइ मते ।

अले मखुगु खँ ल्हानाजुइ मते ।

२९अले थथे धाये मते —

“वं जितः याः थें

जिं नं वयात याये,

जिं वयात ब्वलासाये ।”

३०जि अल्छी व मूर्ख मनूयागु

बुँ व दाख क्यब जुयाः वना ।

३१अन न्ह्याथासं

कं बुयावयाच्वंगु

व भालं बुँ त्वपुयाच्वन ।

ल्वहंया पःखाः नं

थाय्थासय्

दुनावयाच्वन ।

३२व खनाः

जिगु नुगलय् खँ वल,

अले छु सय्काः कया धाःसा,

३३पलखया न्ह्यः,

पलखया न्ह्यलंब्वानाः

ल्हाः प्वःचिनाः

पलख भासु लन कि हे

३४छंके गरीबी दाखुँ थें

व मगाःमचाः ल्वाभः

ज्वनातःम्ह मनू थें वइ ।*

सोलोमनया मेमेगु उपदेश

(२५ — २९)

२५ १सोलोमनया थ्व उपदेशत
यहूदाया जुजु हिजकियाया

मनूतय्सं ल्हयातःगु खः —

२परमेश्वरं सुचुकातःगुलिइ हे

भीसं वय्कःयात हने ।

अले जुजुपिन्त इमिसं

थ्व खँ उलाः अर्थ

कनाब्यूगुलिइ हे हने ।

३छम्ह जुजुया नुगलय्

छु दु धयागु
 सुनानं सीके फइ मखु।
 वयागु बिचाः आकाश थें तःजाः,
 अले समुद्र थें तःगाः।

४वहःयात शुद्ध या,
 अले तिनि उकियात
 छुं दय्के फइ।

५मभिंपिं मनूतयत् जुजुपाखें
 तापाक ति,
 अले तिनि न्यायया शासन
 याये फइ।

६जुजुया न्ह्यःने चवनेबलय्
 जि तःधंम्ह मनू खः धकाः
 क्यनेत स्वये मते।*

७जुजुं थःम्हं हे सःताः
 आसनय् फ्यतुकूगु बांलाः
 तःधंपिं मनूतय्गु न्ह्यःने
 क्वह्यंकाः चवनेगु स्वयाः।

८थःम्हं खंगु खँयात हथाय् चायाः
 अदालतय् यंके मते।
 मेम्ह साक्षीं वयाः छंगु खँ
 फताहा साबित यानाबिल धाःसा
 मछालापुका चवनेमाली।

९थः जःलाखःलानाप
 ल्वापु जुल धाःसा

कर्पिनिगु गुप्ति खँ प्वले मते।
 १०मखुसा छन्त सकसिनं खँ
 मथाःम्ह धकाः धाइ।
 अले छं थःगु इज्जत गुबलें नं
 लिफ्यानाः काये फइ मखु।

११माःगु इलय् माःकथं
 नवायेगु धयागु
 वहलय् लुं थुने थें खः।

१२सःस्यूम्ह मनुखं न्वाःगु खँ
 लुंयागु तिसा स्वयाः मूवं।

१३विश्वास यायेबहःम्ह दूतं
 थः मालिकया नुगःयात
 सामाज्याया इलय् ख्वाउँ लखं थें
 सिचुकाबी।

१४थःम्हं बी धकाः
 बचं बियाः मबीम्ह मनू
 नँ न्याःया वा मगाः थें खः।

१५सह यायेफत धाःसा
 शासकयात नं ह्यय्केफइ।
 अले नाइसे चवंगु खं
 क्वेयात नं नाय्केफु।

१६कस्ति नं माक्वं अप्वः नल कि
 वाक्क वइ।

१७थःथितिपिन्थाय्
 यक्व वने मते।
 मखुसा वाक्क वय्काः

इमिसं मयय्काहइ।

१८थः पासायात

मखुगु पाःयायेगु धयागु

वयात तरवारं पालेगु थें खः,

भालां सुइगु थें खः,

अले वाणं कय्केगु थें खः।

१९दुःख जुइबलय् मदुमह पासा

किलं नःगु, स्याःगु वा

व खुत्यां काःगु तुति थें खः।

२०दुःखं कःमह मनूया न्ह्यःने

म्ये हालेगु धयागु

तसकं चिकुबलय् लं त्वकाबी थें,

अले घालय् चि हलाबी थें खः।

२१थः शत्रु द्यांलाःसा

वयात नयेगु ब्यु,

अले पित्याःसा

वयात त्वनेगु ब्यु।

२२थथे यात धाःसा

मछालाः वयागु ख्वाः

ह्याउंसे च्वनि,

अले परमप्रभुं छन्त सिरपाः बी।*

२३उत्तरया फसं वा वय्की थें

मवाः मदुगु खं तं वय्की।

२४ल्वापुखिचाम्ह कलाःलिसे

छखा हे छैय् च्वनेगु स्वयाः

कःसिया छकुनय्

याकःचा च्वनेगु बांलाः।

२५तापाकं वःगु भिंगु बुखँ

प्याय्चाःमह्यसित

ख्वाउं लः लुये थें खः।

२६दुष्ट मनूतय्गु खँय् जुइमह

धर्मी मनू

फोहर वांछ्वयातःगु

लः थें खः।

२७कस्ति अप्वः नयेगु बांमलाः।

अथे हे थःत अप्वः

च्वछायेगु नं बांमलाः।

२८थःमहं थःत

कःघाये मफुमह मनू

पःखाः मदुगु शहर थें खः।

थःमहं म्हुगु गालय्

थः हे कुतुं वनी

२६ १मूर्ख मनूयात तःधंकेगु
धयागु

ताल्लां च्वापु गायेगु

व सामाज्यां वा वयेगु थें खः।

२मवाय्कं म्वाय्कं ब्यूगु सराः

लगय् जुइ मखु।

थ्व ला चखुंचा थें

भुर्रं ब्वयावनी,

अले इखुंचा थें ब्वाय् वनी।

३सलयात कोरीं,

गधाय्यात लगामं थें

मूर्खयात नं कथिं दायेमाः ।

४मूर्खतयुगु न्ह्यसःया
लिसः बी मते,
मखुसा छ नं
इपिं थें हे मूर्ख जुइ ।

५मूर्ख्यागु न्ह्यसःया
लिसः बिल कि
वं थःत बुद्धिमान
ताय्काच्चंगु खः हे
धकाः चवनी ।

६मूर्ख मनूया ल्हातिं बुखँ
छ्वयेगु धयागु
थःगु तुतिइ थःमहं पां
पाले थें खः,
अले थःथःमहं दुःख
मालेगु खः ।

७मूर्ख मनुखं
उपदेश बीगु धयागु
लंग्राम्ह मनू ब्वाँय् वने थें खः ।

८मूर्ख मनूयात हनेगु धयागु
खिपतय् ल्वहं चिनाः
वांछ्वये थें खः ।

९मूर्ख मनुखं उपदेश बीगु
अय्लाखं काःमह मनूखं
थःगु ल्हातिइ कःगु कं
लिकायेत स्वये थें खः ।

१०मूर्ख मनू
व लँय् वःपिं मनूतय्त

ज्याय् तयेगु धयागु
लाःलाःथे बाणं कय्के थें खः ।

११खिचां थःमहं ल्हःगु
हानं नःवइ थें
मूर्खतय्सं नं
हानं हानं मूर्ख ज्या याइ ।

१२थःमहं थःत बुद्धिमान
ताय्कीमह मनू स्वयाः ला
मूर्खमह मनू हे गतिलाः ।

१३अल्छीतय्सं थथे मतिइ तइ —
“पिने लँय् सिंह दु,
गल्लि गल्लिइ
चाःहिलाच्चंगु दु ।”

१४लुखा थःगु कब्जाय् जक
मूपुलाचवनि,
अथे हे मूर्ख नं लासाय् जक
मूपुलाचवनि ।

१५अल्छीतय्सं
थःगु ल्हाः भुइ ला तइ,
तर ल्हाः ल्हनाः
नयेत तक हे थाकु चाइ ।

१६अल्छीतय्सं
थःत खःगु लिसः बी फुपिं
न्हय्मह मनूया स्वयाः
बुद्धिमान ताय्काः जुइ ।

१७कर्पिनिगु ल्वापुइ
ल्हाः तयेगु धयागु
वेंचाः खिचायागु न्हाय्पं

ज्वने थें खः ।

१८-१९कर्पिन्त धोखा बियाः

“जिं ला ख्याः जक यानागु”

धाइम्ह मनु

मिप्वाः व ग्यानापुगु धनुषवाण

ज्वनाजुइम्ह वें थें खः ।

२०सिं मन्त कि मि सी,

अथे हे खँसुवाःत मन्त कि

ल्वापुख्यापु मदयावनी ।

२१बुलुमिया नितिं ह्यंग्वाः,

मिया नितिं सिं थें

ल्वापुया नितिं ल्वापुखिचा!

२२खँसुवाःतय्गु खँ

सवाः वःगु नसा थें

माकुसे च्वनी,

अले थ्व मनूतय्गु दुनुगः

थ्यंक दुहां वनी ।

२३चाया थलय् वहः सियातः थें

दुष्ट मनूतय्गु म्हुतुसि

चुल्लुसे च्वनी ।

२४दुष्टतय्सं माकुगु खँ ला ल्हाइ,

इमिगु नुगलय् धाःसा

घच्चायापुगु खँ हे

थाय्कयाच्वनि ।

२५थज्याःपिं मनूतय्गु माकुगु खँय्

विश्वास याये मते ।

छाय्धाःसा इमिगु नुगः

न्हय्गू मभिंगु बिचालं

जायाच्वनि ।

२६इमिसं थःपिनिगु मभिंगु

बिचाः ला

सुचुकातइ,

तर मभिंगु ज्या ला

सकसिनं खनी ।

२७सुनां गाः म्हुइ,

व थः हे गालय् कुतुं वनी ।

सुनां ल्वहं ग्वारातुइकी,

लिखतं वयाः

वयात हे लाःवइ ।

२८मखुगु खँ ल्हाइगु म्हुतु

वया थः हे शत्रु जुइ ।

पिचुगु म्हुतुं सर्वनाश हइ ।

थःथःम्हं तःधने मते

२७ १कन्हय्यागु खँय् फुइं
त्वःताजुइ मते ।

छाय्धाःसा कन्हय् छु जुइ

धकाः छं मस्यू।*

२थःथःम्हं तःधनाजुइ मते,

बरु मेपिन्त तःधंके ब्यु ।

३ल्वहं व फि भ्यातुसे च्वनी,

तर मूर्खतय्सं यानाजुइगु दुःख

भन दकलय् भ्यातु ।

४तं धयागु तसकं छाः,

अले ग्यानापु,
तर नुगः मुइकेगु धयागु
श्व स्वयां ग्यानापु।

५खने मदुगु माया स्वयाः
न्ह्यःने हे ब्वः ब्यूगु बांलाः।

६पासां नुगलय् स्याकूसां
ग्याये म्वाः,
तर शत्रुया चुप्पा नं
ग्यानापुसे च्वनी।

७प्वाः जाल कि
कस्ति नं यइ मखु,
नये पित्यात कि
खायुगु नं साइ।

८छेंनं तापाःमह मनू
स्वलं तंमह भंगः थें खः।

९अत्तर व धुंया नस्वालं
नुगः चंचं धाइ,
तर भिंमह पासाया स्वापु
व स्वयां नस्वाइ।

१०थः पासा व
थः बौया पासायात
त्वःते मते।
थःत दुःख जुइबलय्
थः दाजुकिजायाथाय्
ग्वाहालि फवंवने मते।
तापाःपिं दाजुकिजां स्वयाः
सत्तिक च्वंपिं जःलाखःलां हे
ग्वाहालि याइ।

११हे जिमि काय्!
बुद्धि दय्कि
अले जि लय्ताये,
अले जितः कुंखिनिपिन्त
जिं लिसः बीफइ।

१२सःस्यूपिन्सं थःत आपत
वयेत्यंगु न्हापां हे वाःचाय्की,
अले बचय् जुइत स्वइ।
ग्वाज्यःत धाःसा
तप्यंक हे आपतय् तक्यंवनी,
अले दुःख सी।

१३महमस्यूमह मनूयागु
जमानी च्वनिमह मनूयाके
जमानी कायेगु या।

१४सुनानं सुथ न्हापां ततःसलं
जःलाखःलायात
सुवाः बिल धाःसा
व सराः थें खः।

१५ल्वापुखिचामह कलाः
बर्खा मदिक्क
वयाच्वनिगु वा थें खः।

१६वयागु कचूकच्यात
पनेगु धयागु
फय्यात पने थें खः,
अले चिकंयात
ज्वनेत स्वये थें खः।

१७नँयात नं हे ज्वय्की थें
पासां पासायात ज्वय्की।

१८सिमायागु सुसाःकुसाः
याइमहय्सिनं

उकियागु फल नं नये खनी।

थः मालिकयात

बिचाः याइम्हय्सित

सकसिनं च्वछाइ।

१६मनूया रूवाः लखय्

खनेदइ थें

मनूया नुगलं मनू म्हसी।

२०मृत्यु व विनाश गुबलें

लुधनि मखु।

अथे हे मनूतय्गु इच्छा नं

गुबलें लुधनि मखु।

२१लुं व वहःयात मिइ तयाः

जाँचय् याइ थें

मनूतय्त नं

इमित याइगु हनाबनां

जाँचय् याइ।

२२मूर्खतय्त घलय् तयाः

जाकि क्यः थें

क्यःसां

इमिसं मूर्ख ज्या त्वःती मखु।

२३थः फैबथांया

सुसाःकुसाः या,

२४छाय्धाःसा

धनसम्पत्ति सदांया नितिं

दयाचवनी मखु।

मुकुट पुस्तां पुस्ता तक

ल्यनाचवनी मखु।

२५घाँय्म्वः लये धुंकाः

न्हूगु घाँय् बुयावइ,

उबलय् तकं

गुँचवय् च्वंगु घँजा मुनी।

२६फैतय् पाखें छन्त कापः दइ,

अले च्वलय् मियाः

वःगु धिबां बुं न्यायेफइ।

२७च्वलय्चिया दुरु छन्त,

छं छँजःपिन्त

व छं च्यःभ्वातियात तकं

त्वनेत दइ।

विश्वास याये बहःम्ह मनूयात

आशिष दइ

२८ १सुनानं लिना महःसां
दुष्ट मनूत

बिस्युं बिस्युं जुइ,

धर्मी मनूत धाःसा

सिंह थें मग्यासे च्वनी।

२देशय् ल्वापु जुइबलय्

तःम्ह नेतात बुयावइ,

तर दुग्यां दुम्ह नेतां

देशयात न्हूधाः याइ।

३हाःनाः मदुपिन्त क्वत्यलीपिं

दुष्ट मनूत

बालि स्यंकीगु वा थें खः।

४व्यवस्था मानय् मयाइपिन्सं

दुष्टतय्त तःधंकी,

तर व्यवस्था मानय् याइपिन्सं

इमिगु विरोध याइ।

५दुष्ट मनूतय्सं न्याय धयागु

छु धकाः सी मखु,
परमप्रभुयात मानय् याइपिन्सं
थ्व खँ बांलाक सी।
९तःमि व मभिं मनू जुयेगु स्वयाः
चीमि व भिं मनू
जुयाच्चवनेगु हे बांलाः।

७सुनां व्यवस्था मानय् याइ,
व बुद्धि दुम्ह काय् खः।
नगुलुपिंलिसे जुइपिन्सं
थः बौयात मछालापुकी।

८सुनां अप्वः ब्याज कयाः
धिबा मुंकी,
वयागु सम्पत्ति हाःनाः मदुपिन्त
ग्वाहालि याइपिनिगु
ल्हातिइ वनी।

९व्यवस्था मानय्
मयाइम्हय्सिगु प्रार्थना तकं
परमेश्वरयागु निंतिं
घच्चायापुसे च्वनी।

१०भिपिं मनूतय्त मभिंगु लँय्
यंकीपिं मनूत
थःम्हं म्हूगु गालय् थः हे लाइ।
तर भिपिं मनूतय्त
सिरपाः दइ।

११तःमिपिं मनूतय्सं
थःपिन्त बुद्धिमान ताय्की,
तर दुग्यां दुपिं चीमिपिं मनूतय्सं
इमित बांलाक म्हसीकी।

१२भिपिं मनूत त्यात कि
सकलें लय्ताइ,
दुष्ट मनूत थहां वल कि
मनूत सुलाजुइ।

१३थःगु पापया पश्चाताप
मयात कि
छ गुबलें थहां वये फइ मखु।
छं थःगु पापया पश्चाताप यानाः
त्वःतल धाःसा
परमेश्वरयागु दया माया
छन्त दइ।

१४परमप्रभुया भय काइपिन्त
आशिष दइ,
अतेरि जुयाच्चवंपिं
नाश जुयावनी।

१५बमलाःपिन्त क्वत्यला जुइपिं
दुष्ट शासकत
तस्सलं हालिम्ह सिंह
व हय्कायेत वःम्ह भालु थें
ग्यानापुसे च्वनी।

१६विवेक मदुम्ह शासक
मूर्खम्ह व नुगः छाःम्ह खः।
तर मखुगु ज्यां कमय् याःगु
धनयात मयय्कीम्हय्सित
ताः आयु दइ।

१७मनू स्यानाः
आछु कना जूम्ह मनू
मसितले बिस्युं जुयाच्चविनि,
वयात सुनानं ग्वाहालि याये मते।

१८इमान्दार जु,
छन्त न्ह्याबलें रक्षा यानातइ,
बेमान जुल कि
आकाभाकां
छ पतन जुयावनी ।
१९मेहनत याइम्हयसित
नयेत यक्व अन्न दइ,
ई सितिं छ्वइम्ह मनुखं
दुःख जक सी ।

२०विश्वास याये बहःम्ह मनूयात
गाक्क आशिष दइ,
याकनं तःमि जुइत स्वइम्ह
मनूयात सजाँय बी ।

२१पक्षपात यायेगु बांमलाः ।
तर छपा मरिया नितिं
मनूतयसं मभिंगु ज्या यानाजुइ ।

२२लोभी मनूत तःमि जुइत
हथाय् चायाजुइ,
तर गुलि याकनं थःके
छुं मदयावनी धयागु
इमिसं सी हे मखु ।

२३पिचुगु म्हुतुयात स्वयाः
न्वाइगु म्हुतुयात हे
लिपा सकसिनं च्वछाइ ।

२४थः मांबौयात लुतय् यानाः
मभिंगु याना धकाः
मतिइ मतइपिं
मनूत खुँ थें खः ।

२५लोभी मनूतयसं
ल्वापु थयाजुइ,
तर परमप्रभुयात विश्वास
याइपिं मनूतय् च्वजायावइ ।

२६थःगु बिचारं जक जुइपिं
मनूत मूर्ख खः,
सःस्यूपिन्सं धाःगु खुँ न्यनिपिं
मनूत सुरक्षित जुइ ।

२७मगाःमचाःपिन्त ब्यु,
छिमित गुबलें मगाःमचाः
जुइ मखु ।

सुनां इमिगु च्यूताः तइ मखु,
इमित सकसिनं सराः बी ।

२८दुष्ट मनूतयसं शासन यात कि
मनूत सुला जुइ,
तर गुबलय् दुष्टत न्हनी,
धर्मी मनूत थहां वइ ।

परमप्रभुयात मानय् याइपिन्सं
मगाःमचाःपिन्त स्वइ

२९ १न्ह्याक्व न्वाःसां मह्यूपिं
मनूत

न्ह्याक्व पनेत स्वःसां
छन्हु आकाभाकां
नाश जुयावनी ।

२धर्मीतयसं शासन यात कि
सकलें लय्ताइ,
दुष्टतयसं शासन यात कि
न्ह्याथासं दुःख जक जुइ ।

३बुद्धिया ल्यूल्यू जुइम्हय्सिनं
थः मांबौयात लय्ताय्की।

वेश्यातय्थाय् जुइम्हय्सिनं
इमिगु सम्पत्ति फुकी।

४जुजुं न्यायया पँ लिनाजुल कि
देश बल्लाइ,
तर जुजुं धिबाया पँ लित कि
देशया नाश जुइ।

५थः पासापिन्त फुरफुरे याना
जुइपिन्सं
थःम्हं थःत जाः ग्वइ।

६मभिंपिं मनूत थःगु हे पापया
जालय् लाइ।
तर धर्मीपिं मनूत
तसकं लय्तायाजुइ।

७धर्मी मनूतय्सं
चीमिपिं मनूतय्त
गुकथं थकायेगु धकाः
बिचाः याइ।
दुष्ट मनूतय्त थुकिया
च्यूताः तकं दइ मखु।

८मेपिन्त हेबाय्चबाय्
यानाजुइपिन्सं देन्यंक
हल्ला यानाजुइ,
तर बुद्धिमान मनूतय्सं
तंयात पनी।

९बुद्धिमानम्ह मनुखं मूर्खतय्त
अदालतय् मुद्दा तयाः

जुल धाःसा

थःत लाय्बुइकेगु व इमित
न्हीकेगु बाहिकं छुं जुइ मखु।

१०ज्यानमारातय्सं भिंपिं
मनूतय्त यय्की मखु,
तर धर्मी मनूतय्सं इमित
बचय् याइ।

११मूर्ख मनूतय्सं थःगु तं
क्यना जुइ,
तर बुद्धिमानतय्सं पनातइ।

१२शासन याइम्हय्सिनं
मखुगु खँ न्यनाजुल धाःसा
वया भारदारत फुक्कं
मखुगु खँ ल्हाइपिं जुइ।

१३चीमिपिं व इमित
क्वत्यलातःपिनि दथुइ
छता खँ उर्थे दु —
निम्हय्सित नं परमप्रभुं
स्वयेत मिखा बियातःगु दु।

१४चीमिपिन्त नं उति ग्यंक
न्याय याइम्ह जुजुं
सदांया निंतिं शासन याइ।

१५अनुशासनं मस्तय्त बुद्धि बी,
थः यत्थे जुइपिं मस्तय्सं
थः मांयात मछालापुकी।

१६दुष्टत अप्वल कि
पाप नं अप्वइ,
तर धर्मीतय्सं छन्हु इपिं

न्हनावंगु स्वये खनी।

१७थः काय्यात कजय्
यानातल धाःसा
छन्त शान्ति दइ,
अले नुगःयात आनन्द दइ।

१८परमेश्वरं क्यंगु लँय् मजूपिं
मनूत यःयःथें जुइ।
परमेश्वरया व्यवस्था मानय्
याइपिं मनूत धन्य जुइ।

१९खं जक च्यः भ्वातियात
भिंके फइ मखु,
इमिसं छंगु खँ ला थुइ,
तर धाःथें याइ मखु।

२०लाःलाःथे नवानाजुइपिनिगु
स्वयाः ला
मूर्खतय्गु हे आशा दइ।

२१च्यःतय्त मचांनिसें हे
इमिसं धाःधाःगु बियातल कि
लिपा इमिसं छिमिगु फुक्कं
लाकाकाइ।

२२याकनं तं म्वइपिन्सं
ल्वापुख्यापु जक हइ।
तसकं तं पिकाइपिन्सं
पाप याइ।

२३घमण्डं मनूतय्त पतन यानाबी।
क्वमिलु जुयाः
जुइपिन्सं हनाबना काइ।

२४खुँयात ग्वाहालि याइम्ह

थः हे थःम्ह शत्रु जुइ।

वं खःगु साक्षी ब्यूसां
सजाँय फयेमाली,
मब्यूसां परमेश्वरया
सराः फयेमाली।

२५ग्याःचिकु मनूतय्गु नितिं
स्वतिपाँय् खः,
सुनां परमप्रभुयात विश्वास याइ,
वयात सुरक्षा दइ।

२६सकसिनं शासकयागु मन
त्याकेत स्वइ,
तर परमप्रभुया पाखें जक
न्याय दइ।

२७धर्मी मनूतय्सं दुष्ट मनूतय्त
यय्की मखु,
दुष्ट मनूतय्सं धर्मी मनूतय्त
यय्की मखु।

आगूरया उपदेश

३० १थ्व याकेया काय् आगूरया
उपदेश खः।

परमेश्वर जिलिसे मदी,
परमेश्वर जिलिसे मदी।
जिं छुं याये मफु।

२जि मनू धाये हे
मल्वःम्ह मनू खः,
जिके मनूतय्गु
थज्याःगु बुद्धि मडु।

३जिं बुद्धिया खँ गुबलें मब्बना।

परमेश्वरया बारे जिं छुं मस्यू।
 ४स्वर्गय् वना:
 सु लिहां वःगु दु?
 सुनां फय्यात थःगु ल्हातिइ
 प्वःचिनातःगु दु?
 सुनां समुद्रयात कापतय्
 च्यूगु दु?
 अले सुनां पृथ्वीया लागा
 कियाब्यूगु दु?
 थ्व फुकक सुनां याःगु?
 छिपिं सुनानं स्यूसा व सु खः,
 वया काय् सु खः जितः धा।
 ५परमेश्वरया फुकक वचन
 सत्य खः।
 वय्कःयागु शरण
 काःवइपिनिगु निंतिं
 वय्कः ढाल खः।
 ६वय्कःया वचनय्
 छुं हे तने मते।
 मखुसा वय्कलं छन्त ब्वःबी,
 अले छन्त फताहा धकाः
 क्वःछिनादी।
 ७हे परमेश्वर!
 सी न्ह्यः छिके
 निता खँ फ्वने।
 ८फताहा खँ जितः
 तापाक तयादिसँ।
 अले, जितः चीमि नं मखु,
 तःमि नं मखु,

नयेत गाक्क जक बियादिसँ।
 ९यक्व दत कि
 जिं छितः हे ल्वःमंकाः
 धाये फु —
 “परमप्रभु धयाम्ह सु खः?”
 अले यक्व चीमि जुल कि नं
 खुयाः नयाः जिं परमेश्वरया
 पवित्रगु नांयात क्वह्यंके फु।
 १०मालिकया न्ह्यःने
 वया च्यःयात मभिंकाः
 खँ ल्हाये मते।
 मखुसा वं छन्त सराः बी,
 अले छं दुःख फयेमाली।
 ११छथ्वः मनूत थज्याःपिं नं दु,
 सुनां थः बौयात सराः
 बियाजुइ,
 अले थः मांयात
 गुबलें तःधंकी मखु।
 १२छथ्वः मनूत अशुद्ध जूसां
 थःपिन्त तसकं शुद्ध
 ताय्काजुइपिं दु।
 १३छथ्वः मनूत थज्याःपिं दु —
 इमिगु मिखा घमण्डं
 जाया च्वनी,
 इमिसं थःपिन्त तसकं
 भिंपिं ताय्का जुइ।
 १४छथ्वः मनूत चीमिपिं
 व हाःनाः मदुपिनिपाखें
 लबः कयाजुइपिं दु।

ल्याःया क्वाः

- १५ सुल्प्याया निम्ह म्हाय् दु।
निम्हय्सिनं, “ब्यु, ब्यु”
जक धाइ।
स्वता खँ गुबलें नं लुधनि मखु।
थुपिं प्यतां गुबलें “गात”
धाइ मखु —
- १६ चिहान, † थारिगु मचाछें,
गंगु मरुभूमिइ
व च्यानाच्चंगु मि।
- १७ सुनां थः बौयात हेला याइ,
अले मांयागु खँयात हेपय् याइ,
वयागु मिखा क्वखं क्वानाबी,
अले गिद्धं वयात नइ।
- १८ स्वता खँय् जि अजूचाः,
मखु, जिं ला प्यता खँ हे मथू।
- १९ इमा आकाशय् ब्वइगु,
ल्वहँतय् सर्प जुइगु,
समुद्रय् जहाजं लँ लुइकीगु
अले मिजं व मिसाया दथुइ
यःत्यः जुइगु।
- २० छम्ह व्यभिचारी मिसाया
पहः नं अथे हे खः
वं नयाः म्हुतु हुइ, अले धाइ —
“जिं छुं मज्यूगु यानागु मदु।”

- २१ स्वता खं यानाः पृथ्वी खाइ,
मखु, प्यता खँयात पृथ्वीं सह
याये हे फइ मखु।
- २२ दास जुजु जूगु,
मूर्ख मनुखं प्वाः
जायेक नये खंगु,
२३ सुनानं माया मयाःम्ह
मिसाया ब्याहा जूगु,
अले थः मालिकनीया
थासय् च्वंवःम्ह दासी।
- २४ पृथ्वीइ प्यताजि प्राणी
तसकं चिधिकःपिं जूसां
बुद्धिं जाः।
- २५ इमूचा — थुपिं बम्लाःसां
चिकुलाया निंतिं बर्खा हे
थःपिनिगु नसा मुंकी।
- २६ नवःचा तसकं बम्लाःसां
थुमिसं थःपिनिगु छें
ल्वहँतय् दय्की।
- २७ क्वःबुइँचातय् जुजु दइ मखु,
अय्सां इपिं
भवःलिं मुनाः जुइ।
- २८ मायबिलिचायात
ल्हातिं ज्वनेफुसां
इपिं जुजुया दरबारय् तकं दइ।
- २९ स्वताजि प्राणीया

न्यासिवनिगु पहः यइपुसे च्वं,
प्यताजि प्राणी

यइपुसे च्वंक न्यासिवनि —

३०सिंह, पशुतय् जुजु,

अले सुं खनाः मग्याइम्ह ।

३१फुर्ति दुम्ह ग्वंगः,

दुगुचा व सिपाइँत

जवंखवं तयाः जुइम्ह जुजु ।

३२छ घमण्ड यानाः

मूर्ख जुयाजुइम्ह, मभिंगु

ग्वसाः ग्वयाजुइम्ह जूसा

आः हे त्वःताछ्व,

अले बिचाः या ।

३३दुरु थात कि घ्यः दइ,

न्हासय् दाल कि हि पिहां वइ

अथे हे तं पिकाल कि

ल्लापु जुइ ।

जुजुयात ब्यूगु सल्लाह

३१

१श्व मस्साया जुजु

लमूएलयात कनातःगु

उपदेश वया मामं स्यनातःगु

उपदेश खः —

२हे जिमि काय्!

जि न्हापांम्ह काय्!

जिं भाकल यानाः दुम्ह काय्!

३थःगु तागत मिसातयूगु नितिं

फुके मते,

सुनां जुजुतय्त पतन याइ ।

४हे लमूएल!

जुजुतय्सं दाखमद्य त्वनाः

जुइ मज्यू,

शासकतय्सं अय्लाः

त्वनेत नसु चाये मज्यू ।

५मखुसा इमिसं न्याय

कानूनया खँ ल्वःमंकी,

अले क्वत्यय्काः च्वनेमाःपिन्त

न्याय बीगु ल्वःमंकी ।

६अय्लाः धयागु ला दुःखं कयाः

सीत्यंपिनिगु नितिं खः,

अले नुगः मछिंपिनिगु नितिं खः ।

७इमिसं त्वनाः

थःगु दुःख ल्वःमंकी,

अले नुगः मछिंगु तंकी ।

८नवाये मफुपिनिगु नितिं

नवाना ब्यु,

हाःनाः मदुपिनिगु नितिं

न्याय याना ब्यु ।

९चीमि व हाःनाः मदुपिनिगु

न्यायया नितिं सः ल्हँ,

अले इमिगु रक्षा या ।

भिंम्ह कलाः

१०धात्थें भिंम्ह कलाः सुयात दइ?

व ला हिरा मोती स्वयाः मूवं ।

११वया भाःतं वयात दुनुगलं

विश्वास याइ,

अले वयात मगाःमचाः धयागु
 छुं दइ मखु।
 १२जिवंकाछि वं थः भाःतयागु
 भिं जक याइ,
 गुबलें छुं स्यंकी मखु।
 १३वं उन व सुति कापः मुंकाः
 थःमहं हे थानाः
 गुबलें सुम्क चवनी मखु।
 १४वं ब्यापारीतय् जहाज थें
 तापाकंनिसें थःगु नसा हइ।
 १५व सुथ न्हापां दनी।
 अले थः छेंजःपिनिगु नितिं
 नसात्वंसा दय्की।
 अले च्यः भ्वातितयत्
 ज्या इनाबी।
 १६वं थःमहं मुंकूगु धिबां
 बांलाःगु बुं मालाः न्याइ।
 अले दाख पी।
 १७वं तसकं मेहनत यानाः
 ज्या याइ,
 थःगु ज्या यायेत
 वया लप्पा बल्लाः।
 १८वं थःगु ज्याया मू बांलाक थू,
 अले चान्हय् तक नं
 वं ज्या यानाचवनि।
 १९वं थःमहं हे कपाय् फ्यनी,
 कापः थाइ।
 २०वं चीमि व हाःनाःमदुपिन्त
 नुगः चक्कंकाः

ग्वाहालि याइ।
 २१च्वापु गाःसां
 वयात छुं धन्दा मदु।
 छायाःसा वया छें च्वंपिं
 सकसिगु नितिं
 गाक्क लुमुगु वसः दु।
 २२थःगु लासाफांगा
 वं थःमहं हे दय्की,
 अले भिंगु सुति
 कापःयागु वसः पुनी।
 २३वया भाःतयात
 शहरया तःधंपिं मनूत मध्यय्
 छम्ह धकाः
 सकसिनं महसीकी।
 २४वं कापः थानाः
 बन्जाःतय्थाय् मीयंकी।
 २५व गछे दुम्ह
 व सकसिनं हनाबना
 तय्काचवंमह खः।
 कन्हय्या वयात चिन्ता मदु।
 २६वयागु खं बुद्धिं जाः।
 वयागु म्हुतुइ न्हाबलें
 भिंगु सल्लाह दयाचवनी।
 २७वं थः छेंजःपिनिगु
 बांलाक सुसाःकुसाः याइ,
 भचा हे उसि चाइ मखु।
 २८वया मस्तय्सं
 वयात सुवाः बी,
 वया भाःतं नं

वयात च्वछाया: धाइ —

२६“यक्व मिसातय्सं

बाबांला:गु ज्या या:गु दु,

तर छं इपिं सकसितं त्याकूगु दु।”

३०हिसिं भंग: लाये य:,

बांला: ब्वयावनी।

तर परमप्रभुयात मानय् याइम्ह

मिसा च्वछाये बह: जू।

३१वयागु मेहनतयागु सिरपा:

वयात ब्यु।

वं या:गु ज्याया नितिं

सकसियां न्ह्य:ने

वयात त:धंकि।